

Житіє и жи знь прпбныхъ м атерен аша пара
скеви . въ немъ же и како прѣнесе на бы въ прѣ
славныи . гра прѣмовъ . съпне днъ

Евфиміемъ патриархъ мѣтрѣ мѣ
вехъ нмъ . Благословѣнъ сѣте +

ше ѹбълюбвныи сѣ быче законъ ѣ же любе зныи прѣ

Житие на света Петка Българска
от свети патриарх Евтимий

матини помни дѣвнѣ а же и гдѣ . мнѣ жнѣ
пнѣ свати , мнѣ гдѣ мнѣ прѣ мнѣ мнѣ мнѣ мнѣ
лѣ же лѣ дѣ лѣ ко бѣ голюбѣ зныи мѣ , ѣ же бѣ жнѣ хѣ ѹгдѣ
днѣ кѣ тѣ стнѣ потнѣ мати , и тѣ бѣ мнѣ мати нѣ дѣвнѣ а
нѣ пѣ лѣ а ж лѣ о вѣ ст в о в а т и . нѣ мѣ дѣ лѣ бѣ вѣ т в а рѣ тѣ

Слышаше елемъ пѣ лѣ а жѣ ѣ о пѣ лѣ нѣ словѣ . и ко
же бѣ елѣ нѣ цѣ вѣ прѣ лѣ тнѣ я тѣ а сѣ лѣ ѹ тѣ а по вѣ сѣ нѣ про
стѣ вѣ шѣ ѹ землѣ нѣ вѣ сѣ жнѣ вѣ тнѣ а рѣ стѣ я тѣ нѣ бѣ тѣ
я тѣ нѣ дѣ бѣ лѣ шѣ е прѣ тѣ вѣ а жѣ . и тѣ ко же о бѣ нѣ о вѣ лѣ
нѣ а вѣ дѣ а сѣ бѣ о рѣ , тѣ ко нѣ дѣ хѣ внѣ а дѣ по вѣ стѣ вѣ елѣ а
вѣ дѣ нѣ тѣ сѣ бѣ о рѣ послѣ шѣ а жѣ щнѣ мѣ дѣ шѣ мѣ . и пѣ чѣ а дѣ нѣ
сѣ бѣ лѣ кѣ вѣ ѹ дѣ бѣ о рѣ а жѣ вѣ вѣ дѣ тѣ нѣ ѹ гдѣ нѣ тѣ .

Слѣца же свѣ тлѣ нѣ шѣ а прѣ пбныхъ бѣ жѣ дѣ пѣ мѣ а парѣ ске
ви , а щѣ пѣ а рѣ бнѣ ѹ тѣ я сѣ пѣ а вѣ тѣ мѣ жнѣ тѣ е , дѣвнѣ а
дѣ жѣ нѣ хѣ жѣ дѣ нѣ а жѣ е рѣ а хѣ вѣ по а тѣ а любѣ e . прѣ
и мѣ тѣ бѣ вѣ сѣ тѣ кѣ прѣ нѣ мѣ тѣ ко любѣ тѣ а днѣ а мѣ мати
нѣ дѣ тѣ ске а нѣ а шѣ а нѣ бѣ мѣ то вѣ а нѣ а , и ѹ сѣ рѣ дѣ ѹ по дѣ а
снѣ а , и о жѣ кѣ вѣ дѣ стѣ вѣ е тѣ нѣ а лѣ ѹ шѣ а нѣ бѣ лѣ а жн

издание по переписи от Зографския сборник

и бѣ чѣ дѣ о сѣ тнѣ бн
нѣ мѣ бѣ тѣ о любѣ кѣ лѣ ю тѣ кѣ мѣ то и прѣ нѣ сѣ тнѣ . кѣ лѣ ю тѣ мѣ же
вѣ сѣ тѣ ко бѣ а дѣ и жѣ е словѣ мѣ по ѹ тѣ е нѣ мѣ нѣ мѣ , сѣ лѣ
прѣ жѣ дѣ и нѣ нѣ ко вѣ лѣ по тѣ а прѣ нѣ сѣ тнѣ тѣ лѣ нѣ нѣ

© житіе и жизнь прѣподѣбныхъ матере нашѣ параскеви. въ немъ же и како прѣнесена бысть въ прѣславныи. градѣ трѣнѣвъ. съписанѣ кѣрѣ євѣнміемъ патріархомъ трѣнѣвскыимъ, 1375 – 1389

© Препис от поп Герасим, Зографски сборник, 1380 – 1389

© Превод на съвременен български от Климентина Иванова, 1986
На корицата – първа страница от житието, Зографски сборник 74т,
1380 – 1389

© Корици и украса – Марио Беров и Красимир Беров, 2020

© Съставил Красимир Беров, 2020

© Издава Студио Беров ООД с благословението на о. Тодор,
предстоятел на храм „Св. Параскева“, гр. Бяла Слатина, 2020

ISBN: 9786199169018

Житие на света Петка Българска
от свети патриарх Евтимий
издание по преписа от Зографския сборник

Съставил: Красимир Беров

Бъла Слатина, 2020 – 2023

Съдържание

Съдържание.....	4
Увод.....	6
Света Петка - жития.....	8
За изданието.....	12
Представяне на стария текст.....	12
Представяне на превода.....	14
Житие и жизнь.....	16
Бележки.....	42
Благодарности.....	55
Използвана книжнина.....	56

Увод

Времето е такова, че губим устои дотолкова, та даже на пръв поглед изглежда чудно, странно, да се издават такива неща като това тук, което държиш в ръцете си, любезни ми читателю.

Житието на света Петка от свети патриарх Евтимий ни отнася в един груг свят, къде по-светъл и смислен от днешния. В този галечен свят – отдалечен на хилядолетие от нас – други неща са важни. Важно е например как ще се представиш в последния си час. Цял живот се готвиш за него. Важно е да мислиш за това, да го помниш. Важно е как ще се грижиш за душата си, близките си, бедните, народа си. Не са важни златоюзните коне, скрити под капака на самодвижещото се возило. Не са важни удобните одежди и бляскавите накити, нито пък екстензиите на ноктите. Важно е така да се грижиш за себе си, че дори след смъртта тялото ти да не засмърди и да не се разложи, да не го ядат червеи. На пръв поглед това е направила света Петка. И дори да си атеист (безбожник), скъпи читателю, ще ти бъде любопитно как го е постигнала – пречети.

В това издание представям Житието на св. Петка Българска, написано от патриарх Евтимий във вид много близък до първоизточника – най-стария запазен препис на произведението, намерен в Зографския сборник¹ и в превод на съвременен български език. Съкратените думи от текста в преписа са разгърнати, като са намерени свидетелства за пълното им изписване в осемнадесет други произведения на св. патриарх Евтимий. **Такова издание на Житието се прави за първи път.** Главната му цел е **да го представи за широк кръг читатели.**

Житието е не просто занимателно. То има изключителна художествена стойност. Езикът е изтънчен, а преводът (Иванова 1986)² пренася през столетията поетиката на св. Евтимий.

Изданието се състои от следните раздели:

- „Света Петка – жития“ – тук накратко споменавам всички български житиенписни творби от XIII до края на XIV в. и гръцкото житие, за което се смята, че е първото, посветено на преподобната.
- „За изданието“ – тук обяснявам как съставих самото издание на текста.

1 Зографският сборник (ЗС) е хартиен ръкопис, съдържаш 435 листа. Житието на св. Петка е разположено на листи 74r-82v. Датиран е от 80-те години на XIV в. ЗС се пази в Библиотеката на Зографския Манастир в Света Гора под № 107.

2 Климентина Иванова, Стара българска литература. Том 4. Житиенписни Творби, София 1986, 191-202, 577-581

- „Житіе и жизньъ...“ – самото Житие. В подраздела „Бележки“ има важни допълнителни сведения, които помагат за разбирането на творбата.
- Благодарностите към помагачите заслужават отделен раздел.
- Накрая, в „Използвана книжнина“, изреждам всички книги, в които съм се ровил, за да напиша тази.

Като издавам това житие в този вид повече от шестстотин и тридесет години след написването му, става буквално очевидно, че **едно нещо от тази древност, достигнало до нас днес, е същото, и е достъпно за всекиго в същия му вид и свежест.** Това е **вярата**, пренесена през вековете до нас от Българската православна църква – **непроменена** – същата като от времето на свети патриарх Евтимий, свети Цар Борис, свети благоверен цар Тервел, същата като от земното време на Спасителя.

Света Петка – жития

Света Петка е позната като Петка Епиватска, Търновска, Българска, Сръбска и в по-ново време Яшка. Почитта към нея възниква столетие след смъртта ѝ и надхвърля държавните граници сравнително скоро след просияването ѝ.

Паметта ѝ се чества на 14-ти октомври.

Първото житие на св. Петка се появява около век след нейното просияване. То не е достигнало до нас. От тълкувание на прабиста Валсамон на б3то правило на Пето-шестия вселенски събор знаем, че е било написано на простонароден език и не е било съвсем канонично. Там се казва, че патриарх Николай IV Музалон (1147 – 1151) „го предава на изгаряне“ и поръчва на дякон Василик да напише подобаващо житие.

Известни са следните творби от времето на Втората българска държава, посветени на св. Петка

1. **ПРОСТРАННО ЖИТИЕ НА ПЕТКА ЕПИВАТСКА ОТ ДЯКОН ВАСИЛИК**¹ – Частта от заглавието „ОТ ДЯКОН ВАСИЛИК“ е добавена заради схващането тогава, че именно това е житието, написано от дякон Василик. Преводът е направен по единствения препис на славянски текст за светицата, който се съдържа в известния Германов сборник². Не е открит гръцкият му първообраз. Евелина Минева поправя тази погрешна представа (виж т. 6). За първи път житието е издадено от Емил Калужняцки.
2. **ПРОЛОЖНО ЖИТИЕ НА ПЕТКА ТЪРНОВСКА**³ – Вероятно е написано в Търново през XIII в. Смята се, че първата му част е превод от гръцки и завършва със сведението за пренасяне на мощите на светицата в църквата „Св. Апостоли“. Втората част е написана в България и съдържа разказа за пренасяне на мощите в Търново по нареждане на Иван Асен II. В бележките към изданието (Иванова 1986) се достига до заключението, че това житие е писано след разказа от времето на цар Иван Асен II (3), тъй като се открива влияние от него.

-
- 1 Превод на съвременен български в (Иванова 1986: 440-443, 647-648).
 - 2 Сборникът (1358/1359 г.) се пази в библиотеката на Румънската патриаршия под сигнатура №1. За първи път житието е издадено от Емил Калужняцки. Целият сборник е издаден от Елка Мирчева през 2006 г. (Мирчева 2006).
 - 3 Превод на съвременен български в (Иванова 1986: 189-190, 575-577). Достигналиме до нас най-ранни преписи са от м.нар. Стишен пролог от средата на XIV в. Най-ранният препис е в ръкопис №73 от сбирката на БАН.

3. РАЗКАЗ ОТ ВРЕМЕТО НА ЦАР ИВАН II АСЕН⁴ – е посветен на пренасянето на мощите на светицата в Търново, поради което (Божилов, Кожухаров 1987) го определят като „разказ за пренасяне на мощи“. Текстът отразява важни събития в историята на България през годините 1230 – 1235.
4. ПРОСТРАННО ЖИТИЕ НА ПЕТКА ТЪРНОВСКА ОТ ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ⁵ – Този житиен текст е обектът на настоящото издание. Него откривам като изходен текст и превод. Вероятно житието е писано някъде 1375 – 1389 г. През 1375 г. Евтимий става патриарх, а тогава на престола е цар Иван Шишман, който поръчва написването на творбата.
5. РАЗКАЗ ЗА ПРЕНАСЯНЕ НА МОЩИТЕ НА ПЕТКА ТЪРНОВСКА ВЪВ ВИДИН И БЕЛГРАД ОТ ГРИГОРИЙ ЦАМБЛАК⁶ – Написано е като продължение на Евтимиевото житие. През май 1398 княгиня Милица предприема пътуване до Адрианопол и минава през Видин, където по това време са мощите на св. Петка, измолени през 1393 г. от Срацимир от султан Баязид и преместени от Търново във Видин. Княгинята и нейните синове измолват мощите от султана. Видин също вече е превзет. В редица преписи този Разказ бива включван като продължение на Евтимиевото житие.
6. THE BYZANTINE VITA OF ST PARASCEVE OF EPIBATAE OR THE VITA BY “VASILIKOS THE DEACON”⁷ – Преди няколко години Евелина Минева открива непознато досега житие на св. Петка

-
- 4 Превод на съвременен български в (Божилов, Кожухаров 1987: 112-113, 239). Открит е от Ст. Кожухаров в пергаментен ръкопис от втората половина на XIV в. Пази се в Държавния исторически музей — Москва, сб. А. И. Хлудов, № 162, л. 141б, 142. Издаден е пак от него под заглавие „Неизвестен летописен разказ от времето на Иван Асен II.“ — Литературна мисъл, 1974, 2, с. 126—129.
 - 5 Превод на съвременен български в (Иванова 1986: 191-202, 577-581). Първото научно издание с разночетения е на Е. Каџџниаски (Каџџниаски 1901: 59–77). Части от житието са публикувани многократно и в различни учебници и христоматии. Преиздаденият от мен превод е от (Иванова 1986: 191-202). Според (Иванова 1986: 577) този текст е първичната авторска редакция на житието. Разновидности на превода са открити в много сайтове в Мрежата.
 - 6 Превод на съвременен български в (Иванова 1986: 380-382, 624-627). Най-старият препис е открит в известния Рилски панегирик от Маргарий Рилски – Рилски манастир 1483 г. Първото научно издание е на Е. Каџџниаски, (Каџџниаски 1901: 432–436) (по този препис).
 - 7 Mineva 2017, (Rezюме/Summary in Bulgarian) 244-255.

на гръцки език. Изследователката привежда доказателства, че това е всъщност житието, написано от дякон Василик. Т. е., че именно това е първото житие, поръчано в средата на XII в. от патриарх Николай IV Музалон, а не доскоро приеманото за такова (1). Новото откритие преразглежда напълно общоприетото в старобългаристиката мнение, че житието от Германовия сборник е съхранен в славянски превод изгубен гръцки текст на Василиковото житие.

7. СЛУЖБА ЗА ПЕТКА ТЪРНОВСКА⁸ – Това е службата, упомената в (3). В нея се споменават чудесата, които е извършила светицата приживе и са се случили при мощите ѝ. В песен шеста се споменава и поклонническото ѝ пътуване до светите места, което не е споменато изрично в (4). Трудно е да се определи коя част от службата е преводна и коя написана на местна почва.

Важно е да се отбележи, че житието от патриарх Евтимий (4) е познато в две редакции: 1. разширена, приемана за първична (издавам нейния текст) и 2. съкратена. Първата редакция е широко разпространена и се смята за първоизточник на руските преписи. Именно към нея е направена и добавката от Григорий Цамблак (5). Втората редакция се отличава с доста съкратен разказ за детството на св. Петка. И двете редакции са смятани за авторски (Иванова 1986: 577). В Каталога Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica Климентина Иванова дава сведения за южнославянските ръкописи, в които са засвидетелствани двете редакции на житието (Иванова 2008: 246-249).

8 Превод на съвременен български в (Божилков, Кожухаров 1987: 97, 235). Старият текст е издаден от Й. Иванов (Иванов 1901-1970). Преводът, с който разполагам, е направен от Ст. Кожухаров по изданието на Й. Иванов по Драгановия миней. Най-ранният текст е в Драгановия миней – датиран в края на XIII в.

За изданието

Това издание е направено по магистърската ми теза по Старобългаристика в СУ „Климент Охридски“, която защитих с отличие на 17-ти септември 2020 г.. Тук съм спестил указателя¹ на разгърнатите словоформи и част от научната обосновка.

Изданието е предназначено за широката общественост – за миряните, посещаващи храма св. Параскева в родния ми град Бяла Слатина, за всекиго, който би го прочел дори само от любопитство да види как е изглеждал езикът ни преди шест-седем столетия. Пък ако разкажем за живота на преподобната дева докосне дори един от читателите, то аз ще съм получил своята награда.

Използвах уменията си, трупани през последните двадесет години и автоматизирах голяма част от задачите за осъществяване на такова издание. Проектът се намира в Github² и е със свободен лиценз, така че всеки може да разгледа изходния код и да почерпи идеи, или дори да ползва и преправи създадените скриптове и набраните текстове за други подобни издания.

Произведението е представено в две колони – лява и дясна. В лявата колона е разположен старият текст от ЗС, писан от поп Герасим³, а в дясната колона – преводът на съвременен български от проф. Климентина Иванова – Иванова 1986: 191-202.

Представяне на стария текст

Разликите между набрания текст и суровия (този в ръкописа) са:

а) Набраният текст е разделен на думи. Пример:

в ръкописа – „шѡицаегсѡнаглавъмоеѡ“;

в набрания текст – „шѡица егсѡ на главъ моеѡ.“;

б) когато в ръкописа се случи думите да са в края на реда, те не се пренасят на следващия ред, както е в ръкописа, а се изписват цели на следващия ред.

1 Указателят може да бъде изтеглен и разгледан с обикновен текстов редактор. Намира се на адрес <https://github.com/kberov/SvPetka/blob/master/data/index.yml>

2 <https://github.com/kberov/SvPetka> – **GitHub** – „веб базирана услуга за разполагане на софтуерни проекти и техни съвместни разработки върху отдалечен интернет сървър в т.нар. хранилище...“ – Уикипедия

3 Поп Герасим – според (Иванова 1986: 578): „Преписът е дело на поп Герасим, за когото се предполага, че е принадлежал към кръга на непосредствените сътрудници на патриарх Евтимий.“

създател Стефан Пеев, съдържа всички стари букви. Начертанията на буквите често са по-близко до поп-Герасимовите букви отколкото обичайно използваните шрифтове за старобългарски и среднобългарски текстове. Буквите се четат по-лесно от неподготвен читател. Наличните старобългарски шрифтове така или иначе не биха наподобили начертанието на буквите от ръкописа. Най-добре би било да се създаде шрифт, пресъздаващ поп-Герасимовия почерк.

Представяне на превода

Представеният превод е текстът от (Иванова 1986: 191-202). Цифровизирах текста от сканирани страници от (Иванова 1986) чрез технологията РВЗ (Разпознаване на Видимите Знаци). За РВЗ използвах приложенията gscan2pdf и Tesseract¹⁰.

След РВЗ отстраних грешките при разпознаването като направих правописна проверка с помощта на LibreOffice Writer и Vim¹¹. Недостатъците на използваните приложения преодолях, като сравних цифровизирания текст дума по дума със сканираното изображение на текста от (Иванова 1986). Недостатъците се проявяват в неразпознати или грешно разпознати букви („и“ разпознато като „н“ и обратно) и препинателни знаци, липсващи записи в правописния речник на съответното приложение и т.н.

* Преводът на съвременен български е поставен в дясната колона на изложението на текста. Равнен е наясно с оглед равномерно разположение в цялостния изглед на страницата. Използвано е автоматично сричкопренасяне. Използван е безсерифен шрифт – Asari

-
- 9 Veleka. Шрифтът е със свободен лиценз и може да бъде изтеглен от <https://localfonts.eu/shop/oldbg/veleka/>
 - 10 gscan2pdf – Приложението предоставя единен потребителски интерфейс за сканиране на файлове, съчетаване и подреждане на сканираните изображения в PDF и DjVu файлове, почистване на изображенията, извършване на РВЗ чрез Tesseract от множество изображения и от PDF файлове, съдържащи такива изображения; Tesseract е приложение за командния ред за РВЗ, разработено от Гуугъл. Отличава се с висок успех при разпознаването на знаци, възможност за добавяне на нови шрифтове и езици за разпознаване.
 - 11 LibreOffice Writer – Приложение за създаване на сложни текстови документи като този. Подходящ за издателска дейност. Част от LibreOffice, който е мощен, безплатен свободен офис пакет с отворен код. Vim – прочут в средите на програмистите текстов редактор; Ето моите настройки: <https://github.com/kberov/myvimrc>

Sans¹². Той също е с българско начертание на буквите, но в него няма начертания за повечето стари букви.

* Целините са запазени, но често се разделят на две или повече части, следващи непосредствено една след друга с цел по-лесно съпоставяне със стария текст. Той често се оказва по-кратък. Така не остават големи празнини на страницата и по-лесно могат да бъдат сравнени двата текста – на по-малки „хапки“. Същевременно това не пречи на четенето на текстовете поотделно. Целините са номерирани.

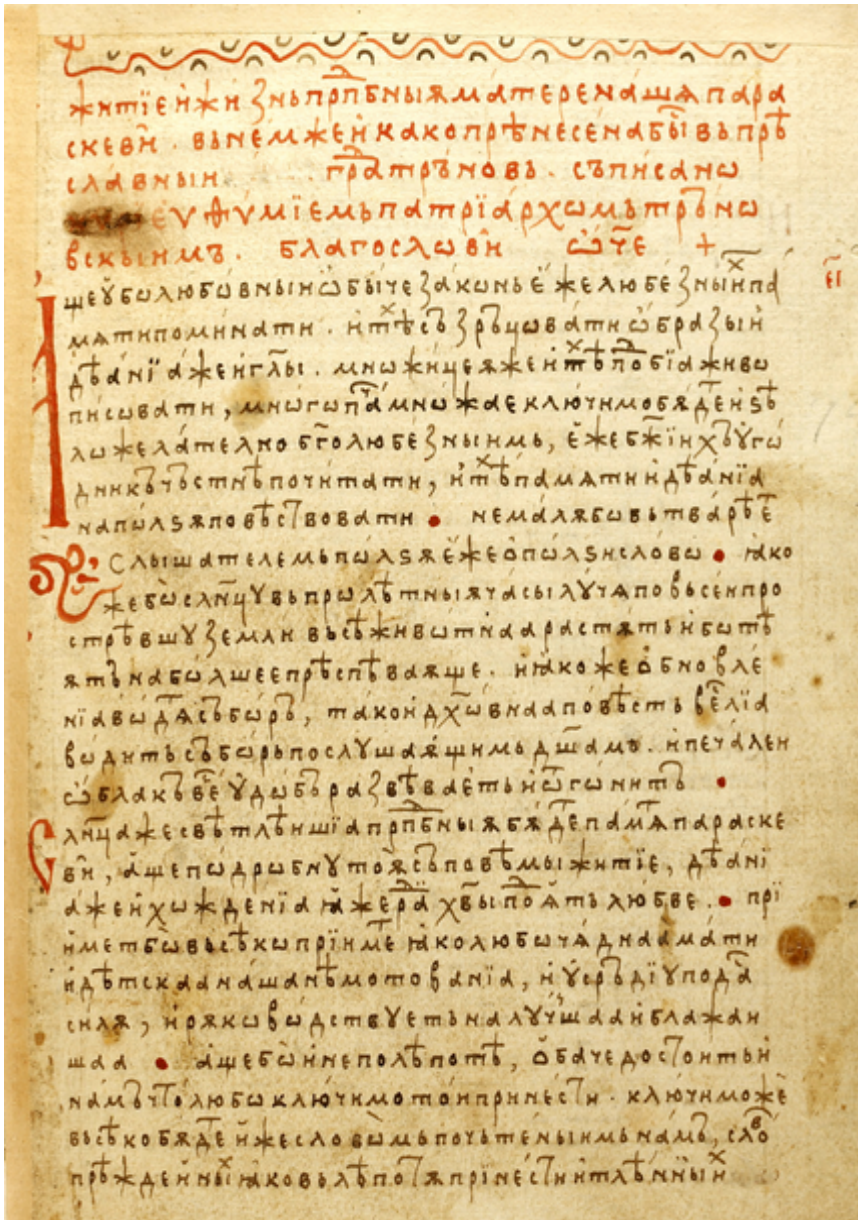
* Числата, означаващи номер на бележка в края, са запазени и сочат към същите бележки. След бележките към превода давам допълнителни обяснения. За моя текст ползвам отново шрифта Велека.

* Добавено е изречението „Благослови, Отче +“ в края на целина №1, тъй като липсваше. Думата „бог“ е изписана с главна буква – „Бог“.

12 Acari Sans – Безсерифен шрифт със свободен лиценз, с поддръжка на българско начертание на буквите. Може да представи текст отпреди езиковата реформа през 1945 г т.е. съдържа начертания (глифове) за буквите Ъ, ъ, ЪѢ. <https://localfonts.eu/shop/bg/acari-sans/>

Житіе и жизнь...

1. 74r > житіє и жизнь
прѣподѣбныхъ матере нашѣ
параскеви. въ немъ же и како
прѣнесена бысть въ прѣславныи.
градъ трѣновъ. съписанъ крѣ
сѣвѣмъ патриархѣмъ
трѣновскимъ. благослови
отче +

2. Аще ѹбо любовныи ѣбыче законъ
еже любезныхъ памяти поминати
. и тѣхъ съзрѣвати ѣбразы и
дѣанія же и глаголы . мнѣжицежъ же
и тѣхъ подобія живѣписѣвати,
мнѣго паче мнѣжае кључимо
бѣдетъ и свѣло желателно
боголюбезнымъ, еже бѣжїихъ
ѹдѣлникъ чѣстнѣ почитати , и
тѣхъ памяти и дѣанія на послѣж
повѣствовати • не малѣ бо
вътварѣетъ слышателемъ послѣж
еже о послѣ словѣ •

3. ѹкоже бо слѣнцѹ въ прѣлѣтныхъ
часы лѹча по вѣсеи прѣстриавшѹ
земли вѣсь живѣтнаа растѣтъ и
бѣтѣжтъ на бѣлшее
прѣспѣважце . и ѹкоже ѣбновленія
вѣдѣтъ събѣръ , тако и дѹховнаа
повѣсть веселїа вѣдѣтъ събѣръ
послѹшажцимъ дѹшамъ . и печалец
ѣблакъ весма ѹдѣбъ разсѣваетъ и
ѣтгонитъ •

4. слѣнца же свѣтлѣшиа
прѣподѣбныхъ бѣдетъ память
параскеви, аще по грѣбнѹ тожъ
съповѣмы житіє , дѣанія же и
хѣжденїа ѹже ради хрїстовы
погатъ любве •

5. прїиметъ бо вѣськѣ прїиметъ ѹко

1. ЖИТИЕ И ЖИВОТ НА НАШАТА
ПРЕПОДОБНА МАЙКА ПАРАСКЕВА
И КАК ТЯ БЕ ПРЕНЕСЕНА В
ПРЕСЛАВНИЯ (НАШ) ГРАД
ТЪРНОВО,
НАПИСАНО ОТ (КИР)¹ ЕВТИМИЙ,
ПАТРИАРХ ТЪРНОВСКИ
Благослови, Отче +

2. Ако законът на любовта изисква
да си припомниме за поминалите
дни на любимите, да съзираваме
техните образи, дела и думи и –
дори повече – да рисуваме
изображенията им, много и
множкратно повече ще бѣде
достойно и твърде желателно за
боголюбезните да почетат с
почест божиите угодници и да
разказват за полза спомените и
техните деяния. Защото словото
за полезното принася не малка полза
на слушателите!

3. Както, прочее, когато в
пролетните часове слънцето
изпраца лъчи по цялата земя и
всички живи същества растат и
едреят и се развиват все по-бързо,
сякаш участвуват в общ празник на
ѣбновлението, така и дѹховната
повѣст създава общ празник на
веселие за душите на слушателите
и леко разсейва и ѣтгонва целия
облак на скръбта!

4. От слънцето по-светла ще бѣде
памятта на Параскева, ако
подробно разкажем нейния живот,
деянията и скиталчествата, които
тя понесе заради Христовата
любов!

5. Ще приеме, сигурно ще приеме

любочаднаа мати и дътскаа наша
нѣмотованіа , и усрдїѹ подастѣ
силѣ , и ржкѡвѡдствѹетѣ на
лѹч шаа и блажаишаа •

6. аще бѡ и не по лѣпотѣ , обаче
достоитѣ и намѣ что любѡ
ключимо тои принести . ключимо
же въсько бждетѣ иже словѡмъ
почтеныимъ намѣ , словѡ прѣжде
шныхъ ꙗко въ лѣпотѣ прїнести и
тлѣнныхъ 74v > Елицѡ по силѣ
ѡдати дльгѣ , тѡи же пакы ꙗко
нетлѣннѣ благодѣтѣ подати иже
немощїж слова бѣдствѹжщїимъ
намѣ • Елма же кѣ иже сице
свѣтлѡи намѣ словѡ , и свѣтлѡ
прѡчее началѡ бждатѣ съ свѣтлѡж
повѣстїж •

7. Нж кто ѹбѡ тож по части
изречетѣ дѣванїа же и чюдеса • Кто
благодѣванїа и застѣпленїа и
прѣстателства . ꙗже въ
епїватѡхъ . ꙗже въ Тракїи .
трѣнѡвъ же и мисїи , и далматїи •
не тѣчїж же , нж и по въселенїи
тож обратиши обносимо има •

8. Мнѡга ѹбѡ и дльга бждетѣ ѡ
прѣподѡбнїи сеи повѣстѣ , и нашѣ
ѹмѣ кѣ сеи по лѣпотѣ не доветѣ •

9. Нж елма дрѣжава твоего
благочестїваагѡ царства
ѹсрѣдствѹетѣ и понжждаетѣ
нашѣ немощѣ ; въ сие благѡе и
бѡгѡѹгодное дѣлѡ , не бждетѣ
ключимо еже тѡликѡе ѹсрѣдїе же
кѹпно и желанїе прѣзрѣти твоегѡ
благѡчестїваагѡ и дрѣжавнагѡ
царствїа • мна же и сѣлѡ

като чедолюбива майка нашите
детски лепети, и ще придатѣ сила
на усрдието, и ще напѣтствува
към по-добро и по-благо!

6. Макар и не така достолепно, но
трябва и ние да ѹ поднесем нешто
пристойно. А за нас, които сме
почетени с гара на словото, ще
бѣде най-пристойно словото да
поднесем като предостойнолепно
пред другите тленни неща, та да
се ѹ издѣлжим според силите си; а
тѣк тя, като нетленна, да ни даде
благодат – на нас, които страгаме
от безсилието на словото. А
понеже нашето слово е към
толкова светлата, то чрез
светлата поведѣ ще започне
светлото начало!

7. Кои прочее ще разкаже погробно
за нейните дѣяния и чюдеса? Кои –
за благодеянията,
застѣпничествата и
наставничествата ѹ в Епиват, в
Тракия, в Търново и Мизия, и
Далмация? Не само там, но и по
целия свят ще чуеш да се разнася
нейното име!

8. Пространна, че и дльга ще бѣде
повестта за преподобната и
нашият ум не е способен, за да я
предаде достойнолепно.

9. Но, тѣж като силата на твоеото
благочестиво величество
усрѣдствува и подбужда нашата
немощ към това благо и богоѹгодно
дело, няма да е прилично да
пренебрегнем толкова голямото
усрѣдие, а също и желанието на
Твое благочестиво и властно

полезнише паче быти и ревность божествънѣа вълагати иже бѣага любящѣмъ дѹшамъ • Котѡраа бѡ бѣдетъ бѡлша ревность ѿ еже бѣага любити и того почитати ѹгѡдники •

10. Азъ ѹбѡ ничимже прѣподѡбнѣа сіа мнѡ ѿ древнихъ и нарѡчитыхъ свѡтыхъ остажшѣ . аще бѡ въ дѣянихъ речеть кто тѣхъ изѡщны , и сіа дѣяніи ради прѡсіа • Аще видѣніемъ высѡчаишѣ тѣхъ , и сіѣ симъ ѹзриши ѹкрашенѣ . въсѣдѹ ꙗкоже слѣнце лѹча испѹщаетъ •

11. Сега ради и азъ по твоеа грѣжавы повелѣніѹ нынѣ , не просто и тѹне , нѣ ѹсрѣдно и съ тѣщаніемъ словѹ изъѡблѡвленіе твора •

12. Ибѡ ꙗкоже въ тѣмъ съдѣще нѣщѣи . ѿ единыа тожъ раки ꙗкоже ѿ нѣктѡрыѣ ламбады своа въжегѡшѣ свѣтилники, паче же дѹшѣ . и въ храмѣнѣ своѣ 75r > кѣждѡ въшедѣ , тѡѣ застѣпленіе оцѹщѣжъ , тѡѣ иматъ бѡ источникъ исцѣленіи незавидимъ и еликѡ чрѣплемъ бываетъ , тѡликѡ кыпятъ • и еликѡ кыпятъ, тѡликѡ исцѣленіи мнѡжѣствѡ истѣкаетъ ꙗко(вѹ) же хощеши недѣжѣ •

13. Сіа ѹбѡ сицеваа съдѣважци намъ на кѡторѡеждѡ врѣма, и мы къ неи прѣтецѣмъ ѹсрѣдно • и ради тѡликыхъ благодѣяніи , дѡстѡдѣжно тѣ почѣтѣмъ . въсѣ и глаголаще и твораще къ тожъ благоѹгѡжденіѹ , и никакоже

величество². А мисля, че повестта ще бѣде тѣвѣре многополезна и най-вече, че ще полага божествена ревностъ въ боголюбящѣте дѹши. А има ли ревностъ, по-голяма отъ тази да обичае Бога и да почитае неговѣте ѹгодници?!

10. Азъ, прочее, смятамъ, че преподобната по нищо не отстъпва на древните и знаменити светци. Ако ли някой каже, че те са доблестни въ деянията, то и тя поради деянието просия! Ако пъкъ – че са превисоки въ видението, то и нея ще видишъ украсена с него.³ Като слѣнце тя навсякъде отпраща лъчи!

11. Поради това и азъ сега, по повелѣята на Твое владичество, не небрежно и безсмыслено, но усърдно и съ старание излагамъ същѣната на словото!

12. Защото онези, що бяха като въ мракъ, отъ едничкия неин ковчегъ сякашъ отъ някаква лампада запалиха своѣте свѣтилници, а по-точно – дѹшите. И всеки, влязълъ въ къщата си, усеща нейното застѣпничество, защото има щедъръ изворъ на изцеление. И колкото повече черпятъ отъ него, толкова повече извѣра; и колкото повече извѣра, толкова повече лекува каквото и да е страдание!

13. Щомъ прочее тя извършва тези неща за насъ по всяко време, то нека и ние да се устремимъ усърдно къмъ нея и да я почетемъ достойно заради премногого благодеяния. Нека да говоримъ и да вършимъ

Устапаимъ словѣмъ и дѣломъ уже
такѣваа намъ
хѣдѣтаиствѣжущѣжж .

14. Не бѣ възгнѣшае са
прѣподѣбнаа мати , насъ видѣци
сѣе пририцѣжж , ни же ѿринетъ
уже такѣ ѹсрѣдно къ тѣи
прихѣдѣщѣихъ . Сѣлѣ бѣ въ сласть
прѣимет и похвалитъ таковое
ѹсрѣдѣе , и принесетъ къ своему
творцу (то н)хѣдѣтаиствѣнъ .
благаго бѣ сѣщи жениха
рачителница ; благаа въсѣкѣ
полѣчитъ и прошенї(а) .

15. Елма ѹбѣ въсь прѣобидѣ мира
краснаа и небеснѣмъ себе ѹневѣсти
женихъ , какѣ ѹбѣ и погрѣшитъ
просимаа . Ничто же бѣ инѣ тако
накоже чистое житїе и жизни
свѣтлостъ , ангельскѣмъ рѣмѣтъ
са житїѹ . Имже паче инѣхъ
радоужтъ са ангели . и прѣвъе
въсѣхъ , бѣгъ . истинаа чистота ,
егѣже лице еликѣ по възможномъ
ти вынѣ зрѣтъ .

16. И что ми прочее въ дльготѣ
прѣстирати словѣ . и слова
слышателемъ ѹсрѣдѣе заграждати ,
а не къ житїѹ обратити са
прѣподѣбнѣж , и тож дѣанїа
накоже на свѣщницѣ положити ; и
въсѣхъ слѣхы истинѣж огласити .
не малѣ бѣ хѣдѣтаиствѣетъ
полѣж уже съ ѹсрѣдѣемъ сїе
прохѣдити 75v > окѣшажщим са , и
по нельстнѣи и неблазнѣннѣи
шестѣжущимъ стѣсу

17. + Сїа ѹбѣ сїа прѣподѣбнаа
ѿбѣчѣство имѣаше епїватѣ .

всичко за нейна благоугода и никак
да не отстъпваме със слово или с
дело от оная, която така се
застѣпва за нас.

14. Не, няма да се погнуса
прѣподѣбната майка, ако ни види
притекли се, нито ще отхвърли
оня, които така усърдно
прииждат към нея, но
многосладостно ще приеме и ще
похвали погодно усърдие и
непосредствено ще го принесе на
своя творец. Рачителница⁴ на
благия жених, тя всякак ще получи
блага и опрошения.

15. Щом пренебрегна всички
прелести на света и се обручи за
небесния жених, нима ще се лиши
от желаното? Та нали нищо друго
не съперничи толкова на
ангелското житие, както чистото
житие и светлостта на живота?
На тях повече, отколкото на
другите, се радват ангелите и прѣв
от всички Бог – истинската
чистота, чието лице, доколкото е
възможно, те винаги съзерцават.

16. И защо да преудѣлавам речта
и да бѣда презрада за усърдието на
слушачите словото, а да не се
обърна към живота на
прѣподѣбната, да положи нейните
деяния като върху светилник, та
чрез истината да порази всички
уши?! Не малка полза ще измоли тя
за оная, които се опитват да
вникнат с усърдие, а не вървят по
лъстив и измамен път.

17. Тази, прочее, тази прѣподѣбна
беше родена в Епиват, издѣнка от

родителе и благочѣстивѣишихъ и
бѣголюбезнѣишихъ сѣщи ѿрасли .
хѣдѣицѣихъ въ всѣхъ бѣжѣицѣхъ
заповѣдехъ неуклонно .
милостынѣми и благоутворенми
вѣса сѣвожъ украшающихъ жизнь .
такѣви ѣбѣ сѣще они , и
такѣвыхъ добродѣтели
дѣлателе бывше , обѣимъ
отрѣчатемъ сподобивъ сѣ быти
ѣтци . Ихже ѣвъ ѣбѣ мѣжѣтскы , ѣвъ
же женскы навѣлаше сѣ полѣ .

18. и наѣо ѣбѣ сѣхъ на свѣтъ
изведеше , свѣтымъ тѣхъ
порѣдѣицѣхъ крѣщеніемъ . и
мѣжѣтскы ѣбѣ полѣ , свѣщеннымъ
вѣдашъ гѣчѣи сѣ писменемъ .
прѣподѣбнѣжъ же въ гѣмѣ имѣахъ
младагѣ раѣи тожъ вѣзраста и
естестѣвнагѣ раѣи гѣсѣоеніа

19. + Врѣмени ѣбѣ гѣвѣлнѣ
прѣшедшѣ , и вѣзрастѣ
естестѣвнѣи гѣсѣици , вѣсѣкъ
пѣтъ добродѣтели извѣстѣно
навѣче . десѣтомѣ же лѣтъ тожъ
вѣзраста наѣо прѣшедшѣ , въ
црѣковь прѣчѣстѣжъ бѣгородѣицѣ и
прѣсно дѣвы марѣжъ , по ѣбѣчѣа
прѣиде . и обѣчнѣ бѣжѣтѣвномѣ
евангѣлѣ прочѣтаемѣ , Слыша
бѣжѣтѣвнѣи ѣнѣ гласѣ глаголаѣицѣи
 . иже хѣщетъ по мнѣ ити , да
ѣврѣжетъ сѣ себе и вѣзметъ
крѣстѣ свои и послѣдетъ ми .

20. и наѣо ѣбѣ сѣа въ гѣмѣ прѣемъ , и
сѣмыслѣнѣ расѣдѣи , и наѣо
стрѣлѣнѣ нѣкѣтѣрѣжъ гѣзѣвна
бывши , абѣе изъ црѣкѣе изшедши .
и ѣбѣга нѣкѣсѣгѣ срѣтши , сѣнемши
сѣ себе рѣзы и вѣса аже нѣшааше
дѣвѣицѣжъ гѣтварѣ , тѣмѣ вѣсѣ
гѣсѣдѣно ѣдѣстѣ . сама же тѣгѣ
рѣзамѣ себе ѣдѣа нѣкѣмѣ же сѣа
ѣнѣдѣ вѣдѣацѣ въ прѣмѣдрѣмѣ
нѣкѣемѣ разгѣмѣ сѣщи . 76r > зане

преблагочестивѣи и пребогѣоудѣни
родители , коѣто спѣзваха
неотклонно всѣчки бѣжѣи заповѣди ,
украсяваха живота сѣи сѣ милѣстѣи
и добри дѣла.⁵ Понеже бѣаха такива и
добротѣорѣи на такива
благоутѣорѣи , спѣбѣиха сѣе да
станѣтъ баѣа и маѣка на гѣе дѣеа:
ѣдноѣо момѣче , а другѣоѣо момѣче .

18. Следъ като гѣи сѣтѣорѣиха на
сѣвета , родѣиха гѣи повѣорѣно чрѣз
сѣветѣо крѣщение . И момѣчѣо
дагѣоха да сѣе учи на сѣвѣенѣо
писѣние , а прѣподѣбнѣа гѣрѣжаха
вѣкѣицѣи зараѣи крѣхѣа и вѣзрастъ и
зараѣи естестѣвнаѣа
прѣвѣрѣзанѣстъ .

19. Така изѣмина дѣлѣго врѣме .
Дѣсѣтѣгнала сѣзнѣтелѣна вѣзрастъ ,
тѣа гѣрижѣливо усѣоѣи всѣчки пѣтиѣа
на добротѣелѣта . Щѣмъ навѣрѣши
дѣсѣтъ гѣдѣици , ѣтѣиде по обѣчѣа
вѣ
црѣкѣвата на прѣчѣстѣа
Бѣгородѣица и прѣснодѣеѣа Марѣа .
Тѣа , какѣто вѣнагѣи , бѣе прочѣтѣно
бѣжѣтѣвнѣоѣо еѣвангѣлие . Пѣтѣка чѣ
ѣнѣа бѣжѣтѣвенъ гласъ , казѣвацъ :
«Кѣиѣто исѣка да вѣрѣви следъ мѣне , да
сѣе отрѣче ѣтъ себе сѣи , да вѣземе
крѣста сѣи и да мѣе послѣдѣеѣа .»⁶

20. Като запѣмѣни тѣеѣи дѣми , тѣа
внѣикѣна разѣумно . И сѣкашъ устрѣлена
ѣтъ няѣкаѣѣа стрѣла , вѣднагѣа излѣзе
ѣтъ црѣкѣвата , срѣщѣна ѣдинъ прѣсѣякъ ,
сѣмѣкѣна ѣтъ себе сѣи ѣдежѣдѣи
и
цѣяѣлаѣа момѣинѣсѣка украѣса , щѣ
носѣше , и ѣтъ сѣрѣце мѣу даѣе всѣчѣко ,
а сама сѣе ѣблѣче сѣ негѣоѣѣи грѣхи ,
бѣе никѣиѣи никакъ да знаѣе за тѣоѣа , сѣ

жилище беше пръсвѣтаго дѹха ·

някакво премъдро прозрение,
понеже бе жилище на пресветия
дух.

21. Въ такѡвѣмъ ѹбо образъ въ
гѡмѣ яко пришедши и ѿ
родителѣи яко видѣна бывши ,
что подѡбаемъ и глаголати
кѡликѡ ѹсѡрена бысть и понѡсима
ѿ нѣхъ и биема , яко да не
такожде грѹгоици сътворитъ . нѣ
дѡбраа она дѣва , и благѡчѣстиваа
вѣтѣвъ параскеви , ни въ что же
тѣхъ ѹкоризны вѣмѣни . нѣ
бѡжѣствѣнымъ распаливши сѧ
желаніемъ , бѡгѡѡца давида въ
ѹмѣ обношааше гласъ . паче же
пръсвѣтаго дѹха иже въ немъ
глаголаща ; имже сѡбразомъ
желаемъ еленъ на истѡчники
вѡдныѣ , сице желаемъ дѹша моа к
тебѣ бѡже . вѣжжда дѹша моа къ
бѡгѹ крѣпкомѹ и живѡмѹ . кѡгда
прѣидѣ и явла сѧ лицѣ бѡжѣѹ.

21. Когато се върна в такъв вид
вкъщи, и родителите ѝ я съзряха –
защо ли трябва и да се говори! –
колко я подиграваха и кориха, и биха,
та да не прави груг нѣт така.
Обаче добрата девойка и клонка
благочестива Параскева никак не
зачете техните укори, но, изгаряна
от божествено желание, мислено
повтаряше гумите на богоотеца
Давид, а по-точно – гумите на
Светия дух, говорещ чрез него:

«Както жагува елен за водни
извори, така и гушата ми жагува за
тебе, боже! Зажадня гушата ми за
Бога крепкия и живия, кога ще дойда
и ще се явя пред лицето божие!»⁷

22. Сѧ въ ѹмѣ яко прѣдрече сѧ
вынѣ имащи ··· не по мнозѣ
врѣмени пакы подѡбнѣ прѣвѡмѹ
сътвори и грѹгаго такожде ница
обрѣтѣ ѡдастѣ томѹ вѣсѧ своѣ
ѹтварь ·

22. Понеже винаги пазеше тези
гуми в ума си, както вече се каза, не
след дълго тя постъпи както
първия нѣт: намери груг бедняк и
му даде всичките си украшения.

23. и не тѣчѣж дваци или трѣци ,
но и мнѡгажди такожде своя
одѣанѧ нищѣимъ ѡдааше . ни въ
что же вѣмѣнѣжщи сѣхъ ради
родителнаѣ гѡсады же и прѣценѧ
и несѣтрѣпимыѣ язвы. сѧ ѹбо
наже въ гѡмѹ сѡчи прѣдначрѣтанѧ ,
вѣнатрѣнее тож явлѣахъ чистое
сѣже къ бѡгѹ ѹсрѣдѣ и ревность ·
Елма ѹбо срѣдечное раждеженіе и
аже по бѣ ревность трѣпѣти на
мнѡзѣ не възможе , вѣсѣхъ абіе
ѹтаив сѧ . родителѧ кѹпно и
сърѡдники . рабъ же и рабыни ,
пѹстынное съ тѣщаніемъ постиже
нѣдрѡ . Известно вѣдащи , яко
ничто же тако ино плѣтскаа
ѡбыче ѹспивати вѣзыгранѧ ,

23. И не два или три нѣти, но
многократно по същия начин
даваше своите грехи на бедните и
пренебрегваше заради тях
родителските обиди, забрани и
нетърпими рани. Всички
предзнаменования, що ставаха в
бащиния ѝ дом, показваха нейното
вътрешно чисто усърдие и
ревност към Бога. Понеже прочее
не можа да изтърпи по-дълго и
сърдечната пламенност, и
ревността към Бога, укрила се
изведнѣж от всички – от родители
и сродници, от роби и робини, –

якоже пꙋстынь •

бързешком стигна до
вътрешността на пустинята;
уверена беше, че нищо не може да
успокоява възбудите на плътта
така, както пустинята.

24. Прѣдреченное же отроцѣ сеж
прѣподобенъ пѣткѣ братъ . яко
ѡбѣ свѣщеннаа добръ извѣче
писаніа , родителѣ добръ къ бѣгꙋ
прѣдпосла , шѣтъскыиъ себе оубо
образомъ . кврѣ еѡнѣиѣмъ
именованъ 76v > бывѣтъ . и въськъ
добродѣтелии прошедши пѣтъ ,
на връхъ добродѣтелии
прѣвѣзиде лѣствицѣ . Якоже
имени егѣ по въсьгꙋ обносимо
быти • иже за прѣмногѣ егѣ
добродѣтели , на архіереиства
прѣстолѣ възведѣнъ быст . и
магитскы поставленъ быст
прѣвѣпрѣстолникъ же и пастыръ .
идеже и многаа и прѣславна съдѣа
чюдеса .

24. А споменатият отрок, братът
на преподобната Петка, след като
усвои добре свещените книги и
гостойно изпрати при Бога
родителите си, облече се в
иночески образ и бе наречен кир
Евтимий. Той измина
добродетелния път и възлезе върху
добродетелната лествица⁸, така
че името му се прочу навсякъде. За
премногого му добродетели бе
възведен на архиерейския престол и
бе ръкоположен за Магитски
първопрестолник и пастир; много и
преславни чудеса извърши той там!

25. и различныи ереси ѡ стага
ѡгнавъ . и на пажити живѣнѣсныи
паствѣ наставивѣ . и црковнаа
въсь добръ ѡправивѣ . и добѣлнаа
поживѣ лѣта . въ глѣбоци
старѣсти къ господꙋ отиде .
егѣже мѡщи въ тѡиже цркви
положены бывше , многаа и
прѣславна чюдеса съдѣаше . въса
окрѣстныи тѡгѣ мѣста .
огласиши чюдесы . не тѣчѣи же .
иъ и прѣкъ мвра прѣславно
источиши . иже на пѣприще едино
истѣкааше въ море . якоже иже
тамо шедше и добръ съвѣдѣтъ •

25. Различни ереси от стагото
изгони, паството към живоносни
пасбища напѣти, всички църковни
гела добре уреди, дълги години живя
и в дълбока старост при господѣ
отиде⁹. Много и преславни чудеса
извършиха мощите му, положени в
същата църква. И чрез чудесата му
цялата околност се прослави; не
само това! – те изливаха преславно
миро, изтичащо на едно пѣприще!¹⁰
в морето. Отиващите там добре
знаят това.

26. Прѣподобнаа ѡбѣ яко пꙋстына
дѡстигши якоже прѣдрече сѣ
апостольскомꙋ ѡсрѣдно възревнова
житіѣ . постомъ и бдѣнѣиѣмъ
изнꙋрѣж тѣло . злостраганіи же и
на земли лѣганіи . ѡ сѣдꙋ же и
бѣжѣствнымъ раждѣши сѣ
желаніемъ . не сътрѣпѣ на мнѡсѣ

26. А преподобната, достигнала
пустинята, както вече се каза,
възлюби сърдечно апостолския
живот, изтощаваше тялото си с
пост и бдение, извършваше
злострадални подвизи, лежеше
ничком на земята. Оттук,

себе щдрѣти . нж въсь кѣпно до
конца себе ѹмрѣтви .

27. и пѹстыня полѹчыши , тамо
невеществное и ангельскѡе
прѣбывааше житіе . ничимже мнее
бѡговидца илиж подражаваж
жителствѡ (или) истиннѣшее
рещи , крѣстителъ въ въсемъ
подражаважци житіемъ .
пѡстѡмъ и бдѣніемъ себе
ѹдржчажци . пѹстынное же быліе
прічѣщажа сл . и се скарѡдъ же и
хѹдъ . стѹденіж же и зноемъ
иставаема , и къ единомуъ тѣчїж
възиражци спасти могѹщамѹ ѿ
малѡдѹшиа и бѹра смѣренна
срѣциемъ . нж ни же тѡ самое
быліе ни же вѡдѣж до сѣмѡсти
77г > пріемльше , нж малѡ и хѹдъ и
се сѣлѡ къ вечерѹ .

28. Ктѡ бѡ тож иже тѡгда
спловѣстъ слѣзници истѡчникъ .
стенанїа же частаа и
непрѣстаннаа , ктѡ узречетъ .
низольганїа же и тѡмленїа
всездашнаа ктѡ скажетъ . не бѡ
бѣше тамо иногѡ когѡ съматрѣти
та могѹщагѡ , тѣчїж иже въсь
назиражщее око . не бѡ тѡи тамо
попеченїе ѡ сѣпржгѡхъ вѡловѣ .
ниже ѡ златѡѹздрныхъ конехъ . не ѡ
ѡдеждахъ и постельхъ . не ѡ
домѡхъ и рабынѣхъ , нж ѡ
дѹшевномъ очищени . ѡ ѡвѣтъ
бждѹщаго сѣда . ѡ срѣтении
женихѡвѣ ,

29. тебе женише мои ищѣ
глаголащи . и онѡ еже въ пѣнїихъ

възпламенена от стремеж към
Бога, тя не изтѣрпя да щади дълго
себе си, но се умѣртваи всецяло и до
край.

27. След като бе получила
пустинята, тя прекарваше там
невеществено и ангелско житие,
подражаваше, без да отстъпва в
нищо, на битието на боговидеца
Илия, или, казано по-точно, чрез
живота си във всичко подражаваше
на Кръстителя; измѣчваше се чрез
пост и бдениие, вкусваше само
пустинна трева, а и нея - оскѣдно и
рядко; топеше се от зной и студ,
възряна единствено в Бога, в
единствения, който може да спаси
от малодушие и бури¹¹ смирените
по сърце. Но нито тази трева,
нито вода не приемаше
достатъчно, а малко и рядко,
повече - привечер.

28. Кой ще опише изворът на сълзи,
пролят тогава от нея? Кой ще
изрази непрекъснатите и
постоянни стенания? Кой ще
разкаже за всекидневните ѹ
томления и лежане ничком на
земята? Защото там нямаше
никой, който можеше да ги вижда,
освен всевиждащото око. Защото
там тя нямаше грижи за впрягове
волове, нито за златоѹздни коне,
нито за одежди и постилки, за къщи
и за робини, но - за духовното
пречистване, за отговора пред
бѹдещия съд, за срещата с
Жениха¹².

29. «Тебе, Женихо мой, търся»¹³ -
говореше и винаги пазеше в ума си

вынѣ въ ѹмѣ нѡслаци глаголаще ,
възвѣстите ми егоже възлюби
душа моя • О семѣ частѡ
бѡлѣзнѣаше , како ѹкраситѣ
свѣтилникъ . како масла
испѣнитѣ . како сладкаго
жениховѣа ѹслышитѣ гласа . како
дѣвамѣ съликѣствѣетѣ мѣдрымѣ .
како женихова насладитѣ сѣ зрѣнїа .
красѡты . славы . свѣтлѡсти .
сѣпрѣбыванїа . блаженства •

30. О семѣ тѣчїж тож сръдце
бѡлѣзньо бѣше . О семѣ тѡж ѡчи
слѣзѣми помрачаемы бѣхѣ вынѣ ,
когда прїидѣ глаголаци явлѣ сѣ
лицѣ бѡжїѹ •

31. Въ сїхѣ и сицевыхѣ тои
ѹпражнѣжщи сѣ и пекѣщи сѣ ,
никакоже прѣста лѣжавиу тѣ
искѹшажщи мѣчтанми же и
привидѣнми . мнѡжицеж же и въ
различныа свѣрѣ себе прѣтварѣаше
 , еже како би тѡи спѡнѣ ѡ теченїа
сѣтворилѣ • нѣ дѡблаа параскеви
вышнѣго полѡжи прибѣжище сѣбѣ ,
слѣзнѡи ѡ ѡчіѹ непрѣстанно
извѡдаци источникѣ •

32. Сице ѹбѡ тѡи въ женскѡмѣ
естѣствѣ мѣжѣскїи стѣжавши
разѹмѣ , въсѣ вражїа якоже
нѣкотѡрѣж пѣчїнѣ разарѣаше
кѣзни , и якоже давидѣ на кѣждѡ
днь мыслѣнаѡ низлагааше глѡіаѡѡ
• и бѣ 77v > нѣкако видѣти иже въ
злѡбѣ хвалацаго сѣ велми зѣмїа ,
хѹдѣ низлагаема и попираема ѡ
мѣдрымѣ сеж дѣвы якоже хѹдѣ
нѣкотѡрѣж пѣтицѣ •

33. И сице ѹбѡ подвигши сѣ на
естѣствѡ и сице свож ѹкраси душѣ
 , якоже и на тои испѣнїти сѣ
прѡрѡчѣское онѡ , възждѣлетѣ

словото от Песните, казващо:
«Возвестете ми за този, когото
възлюби душата ми!»¹⁴ Линееше
непрестанно за това, как ще украси
светилника, как ще го напълни с
масло, как ще чуе сладкия глас на
Жениха, как ще се присѣдини към
мъдрите деви, как ще се наслади да
сѣзѣрава Жениха, неговата
красота, слава, светлост,
сѣпрѣбывание, блаженство!

30. За това само чезнеше сръцето
ѹ, за това очите ѹ непрекъснато се
пълнеха със слѣзи, за това казваше:
«Кога ще дойда и ще се явя пред
лицето божие!»¹⁵

31. Докато тя се подготвяше и
безпокоеше за такива и подобни на
тях дела, лукавият никак не
престана да я смущава с
привидения и призраци. Много пъти
се превръщаше в различни зверове,
та да би поставил пречка на
прѣбыването ѹ. Но доблестната
Параскева положи всевишния за
свое прибежище¹⁶ и непрестанно
изливаше от очите си извор слѣзи.

32. Тя придоби в женската природа
мѣжки разум, като някаква паяжина
раздираше всички враждебни козни
и сякаш Давид всекидневно
повеляше мисления Голиат¹⁷. И
можеше да се види как змията,
величаеща се много в злобата,
сякаш някаква зла птица, е повалена
и стѣпкана зле от тази мъдра дева!

33. Така тя се опълчи срещу
природата и така украси душата
си, че за нея да се изпълни

царь добротъ твоею . и тако ѹбо
двѣниемъ въ видѣнїи обрѣте
всхоще . и словомъ и дѣломъ
житїе ѹкрашъши , прѣбысть лѣта
довѣлна въ пѹстыни .

34. Въ единъ же ѿ ношеи на
молитвѣ себе обыченъ вѣдѣвши и
ржць на небѣ ѹмилено вѣздѣвши ,
зритъ нѣкоторое божество въ
видѣнїе . Юношѣ нѣкоего свѣтла къ
ней пришедша и сице глаголаща ,
пѹстыня оставлѣши къ ѿчѣствѹ
възврати се , тамо бо тебѣ тѣло
подѣбаеи земли оставити , глѣхъ
же въ невеществонаа прѣвести
селенїа • Силѣ ѹбо видѣнїа
рассмотривъ . и божествомъ тво
быти разѹмъ , радѹаше се ѹбо ѿ
тѣлесномъ распрѣжени , печалѹаше
же ѿ ѿставлени пѹстыня •

35. ничто же бо инѣ тако глѣхъ
очищаеи и въ прѣвобразное
привѣдитъ , якоже пѹстынѣ и
безмѣлвїе • Обаче ѹбо и не хотѣши
пѹстыня ѿставлѣ въ миръ
възврати се • И къ царствѹющѣмъ
пришедши градъ , въ божїа слова
прѣкраснїи прїиде храмъ , что не
дѣлѣши и творѣши . коленомъ
чѣста творѣши поклѣнїа .
слѣзныѣ тѣчѣши истѣчнїки . ѿ
срѣдѣ чѣстаа испѣщащи
стенанїа . и пѹстынное
поминащи прѣбыванїе , лютож
снѣгаема бѣше печалѣж •

36. И по семъ , якоже любоудѣлнаа
пчела всѣ пролѣтныя цвѣты , сице
иже тамо всѣ свѣтаа

пророчествомъ: «Царятъ ще
възжелеа твоята красота!»¹⁸

Прочее чрезъ деянїето тя откри
възхода къмъ виденїето и , украсила
със слово и дело живота си , прекара
много години в пѹстынїята .

34. В една нощ , когато , както
винаги , се бе отдала на молитва и
бе протегнала умилено рѣце къмъ
небето , тя съзира някакво
божествено видение : един светъл
юноша идва при нея и ѿ говори
така : «Остави пѹстынїята и се
върни в родната земя , защото ти
трябва да оставиш тѣлото си на
земята , а духа – да пренесеш в
небесните селения .» Слѣг като
вникна в силата на виденїето и
разбра , че то е от Бога , радваше се
прочее за разлѣката с плѣтта ,
скѣрбеше за разлѣката от
пѹстынїята .

35. Понеже нищо друго така не
пречиства душата и не я възвръща
къмъ прѣвобраза ѿ ,¹⁹ както
пѹстынїята и безмѣлвїето . Обаче
макар и да не искаше , тя остави
пѹстынїята и се върна в света .
Когато стигна до царствѹващия
град , отиде в превеликолепния храм
на Божието слово .²⁰ Какво ли тя не
правеше и не вършеше ? На колене
често се молеше , слѣзи проливаше ,
от гѣн душа често стенеше . А
когато си припомнѣше живота в
пѹстынїята , бе разяждана от
жестока печал .

36. После , като обходи
любоусърдно , сякаш трудолюбна
пчела всички пролетни цвѣта ,

любострѹднѣ обыдше мѣста, къ прѣсвѣтлѣмѹ христовы матери прииде храмъ , иже и влахерна именуѣт сѧ 78г > даже до днѣ съ • и тамо къ тож чѣстнѣи припадши иконѣ , тѣплѣж нещѣднѣо изливаше слѣзы •

37. тебѣ глаголаши владычице миръ весь мой възложихъ живѣть . на та всѧ мож възлагаж надеждж гѣвице ,

38. не сториши ѹбогѣа мене . не възнѣшаи сѧ свож рабж иже ѿ юности твоѣмѹ единокрѣднѣо послѣдовавшжж сынъ .

39. всѧ немощь женскагѣо естѣства гѣво . всѧ гѣшж моеѧ озлобленіе .

40. не имамъ инѣа надеждж . не имамъ иногѣо покрѣва .

41. ты наставница . ты застѣпница . ты всѧа жизни моеѧ хранителница .

42. гондеже въ пѹстыни хѣждаахъ , тебе посѣбницѣ имѣахъ . нынѣ же јако къ миръ възвратих сѧ , котѣрѣа грѣжж помощь развѣ тебе трѣбѣжж •

43. нынѣ ѹбо владычице прѣдстани ми ѹбогѣи , и бѣди ми стѣпница . наставница . ѡкрѣмителница даже до кѣнца жизни моеѧ . инжж бѣо надеждж крѣмъ тебе не имамъ •

44. Сице ѹбо въседѣшнѣ помолши сѧ , и всѧа надеждж на бѣгоматере възврѣгши , къ своѣмѹ ѹстрѣми сѧ ѿчѣствѣ • Дошедши же епѣваты прѣбысть тамо врѣма не малѣ , трѣды къ трѣдѣмѣ и бѣслѣзни къ бѣслѣзнемѣ прилагаж . постѣмѣ и бѣнѣемѣ себе оукрашаж , и едина

всички тамошни свети мѣста, тя стигна до пресветия храм на Христовата майка, наричан даже и до днес Влахерна. Там, пагнала прег Богородичната честна икона, тя щедро лееше топли слѣзи, говорейки:

37. «На тебе, владычице на света, възложих целия си живот! На тебе възложих цялата си надежда!

38. Не ме отблъсквай мене, бедната! Не се отврѣщай от своята робиня, последвала от младина твоя единокрѣден син!

39. Дево, ти познаваш безсилието на женската природа, познаваш нещастиеето на моята гуша!

40. Нямам друга надежда, нямам друг покров!

41. Ти си ми наставница! Ти си ми застѣпница! Ти си ми закрилица!

42. Докато живееш в пустинята, ти ми бѣ помощница, сега, когато се заврѣщам в света, освен тебе, каква друга помощ търся?!

43. Сега прочее, владычице, застани пред мене, бедната, и бѣди ми стѣпница, наставница, пѣтеводителница до края на живота, защото освен тебе друга надежда нямам!»

44. Така тя се помоли всегдушно, възложи цялата си надежда на Богородица и се отправи към родното си място. Когато стигна до Епиват, остана там гѣлго време, прибавяйки към подвизите – подвизи, и към мѣките – мѣки,

единомꙋ вынж бесꙋдꙋщи •

45. врьмени же не малꙋ
мимошедꙋ , свое ѿхожденіе еже
ѿсꙋдꙋ разꙋмь . абіе же на молитвѣ
себе обрати , и слъзами земное
обливааше лице •

46. Чловѣкъꙋлюбче владыко
глаголаци , да ма не прѣзриши
ꙋбогѣжъ своѣ рабѣ , иже ради
твоегѡ прѣсвѣтаго имене въсь
оставльшѣа и тебѣ
послъдовавшѣа .

47. и нынѣ въсещегре господи ,
повели ангелꙋ мирнꙋ прїати мирно
ꙋбогѣа ми дꙋшѣ . и да не възбранен
ми бѣдетъ въсхꙋдъ ѿ нечистыхъ и
скврѣнныхъ и лжкавыхъ
78v > бѣсꙋвъ . нж сподоби ма съ
грѣзновленіемъ прѣдстати твоемꙋ
страшномꙋ прѣстолꙋ , іако
благословенъ еси въ вѣкы вѣкомъ
амин •

48. И такѡ блаженѣа своѣ дꙋшѣ
въ рѣцѣ прѣдастъ божїи , тѣло же
ѣа полꙋжено бысть въ грѡбъ ѿ
нѣкѡтѡрыхъ христꙋлюбѣцъ . не
бѡ обыави себе кѡмꙋ ктѡ и ѿ кждꙋ
бъ , нж бѣ непознаваема гѡ гъне
исхꙋда ѣа еже къ господꙋ •

49. Сицевѣ подвѣсу
прѣподѡбныѣ параскеви . сицевы
бѡрбы дꙋхѡвныѣ матере . іаже въ
малѡ врьма на земли подвигши сѧ ,
и злострадавши , великѣа на
небесехъ въспрїать славѣ . Нж ни
тако прѣзрѣ бѡгъ своѣ рабѣ на
мнѡсъ беспаматнѣ лежати , ни же
тлѣж растлѣти сѧ непорѡчномꙋ
ономꙋ тѣлеси . нж и ѡ семь члѡдо
показа дивно •

украсявайки се с пост и бгение;
сама със Самия²² разговаряше
непрестанно.

45. След като измина не малко
време и тя прегуѓаѓи, че ще се
пресели оттук, веднага се отгаѓе
на молитва и обливаше със слъзи
лицето на земята, говорейќи:

46. «Владыко, човеколюбче, не
презирай твоята бедна рабня,
изоставила всичко заради
пресветото ти име и тръгнала
след тебе!»²³

47. И гнес, господи, заповѣдај на
мирния ангел да приеме мирно
бедната ми душа, та отхождането
ми да не бѣде спряно от нечисти и
скверни, и лукави бесове! Но
сподоби ме с гързостта да застама
прег твоя страшен престол,
защото си благословен вовеки
веков, амин!»

48. И така прегаѓе блажената си
душа в рѣцете божи, а тѣлото ѝ
бе положено в гроба от някои
христолѡбиви хора. Понеже не бе
разкрила никому коя и откъде беше,
тя не бе позната до деня, в който
отиде при господа.

49. Такива са подвизите на
преподобната Параскева, такива са
борбите на духовната майка. За
кратко време тя се потруди и
жестоко страда на земята, а на
небето възпріе голяма слава. Бог
обаче нито изостави своята
рабня да лежи задълго в забвение,
нито пък непорочното ѝ тѣло да
изтлее от тление, но и за него

50. Стълпникѹ оубѡ тѡгда близѣ
нѣгде тѹ на стълпѣ
безмлвствѹющѹ , и себѣ и бѡгови
вѣнимающѹ , слѹчи сѧ кѡрабникѹ
нѣкоемѹ неджѡмѣ лѹтѡмѣ
бѡлѣвшѹ скончати сѧ , и тѹ нѣгде
поврѣженѹ быти • Начатѣ же
смагѣ изхѡдити безмѣренѣ . нако
не възмоци никѡмѹ же минѣти
уже близѣ тѹ приближающим сѧ
пѣтемѣ •

51. Не тѣчїѣ же нѣ и стълпникѹ ѿ
ѡже не моци несѣтрѣпимагѡ
смага оного трѣпѣти ,
пѡнѣженѹ бывшѹ ѿ стълпа
сѣнѣти . накоже и нѣкимѣ
повелѣти , рѡвѣ ископати глѣбѡкѣ
, и смрѣдащїи онѣ тамо
вѣврѣнѣти трѹпѣ • Они же сѣ
ѹсрѣдїемѣ повелѣнное прїемше ,
ѹспѣваахѣ въ глѣбѣ • Въ сїихѣ ѹбѡ
тѣмѣ ѹпражнѣющим сѧ и рѡвѣ
ѹглубѣвающимѣ , обрѣтѡшѣ тѣлѡ
въ земли лежѣще , тѣлѣ же
никакоже подемше •

52. Ѹжасни же бывше и чюгесе
кѹпно исплѣнше сѧ , недоѹмѣваахѣ
сѧ 79г > ѡ сѣлѹчьшим сѧ обаче нако
неискѹсни и невѣжде сѣще
сѣлѹчьшее сѧ накоже нѣкѣѣ малѣ и
ничѣсѡ же сѣщѣ вещь прѣзрѣвше ,
близѹ нѣгде тѣ трѹпѣ онѣ
злѡсмагднїи заринѣшѣ • по домѡхѣ
же нако разѹшедше сѧ всїи , навѣ
сѣтворишѣ вѣсѣмѣ сѣлѹчьшее сѧ •

53. Геѡргїи уже нѣкто ѿ нихѣ ,
мѣжѣ благоѡвѣинѣ и
хрїстѡлюбивѣ въ домѹ своемѣ
сїи , въ вечернїи часы накоже
ѡбычаи емѹ бѣ молитвѣ творити
на молитвѣ себе вѣдастѣ , и

показа удивително чудо.

50. Тогава негалеche там имаше
един стълпник²⁴, който
безмълствуваше на стълб и
вникваше в себе си и в Бога. Случи
се някакъв моряк, болен от тежка
болест, да умре и да бъде изхвърлен
някъде наблизо. От него започна да
се разпространява безмерно силен
смаг, така че никой не можеше да
върви по пътя, който минава
оттам.

51. Дори и стълпникът не изтърпя
онзи нетърпим смаг и беше
принуден да слезе от стълба, та да
заповяда на някои хора да изкопаят
гълбок труп и да хвърлят там
зловонния труп. А те, приели
усърдно заповедта, се справиха с
работата. Докато бяха заети с нея
и разравяха по-гълбоко, намериха
тяло, в земята лежачо, но от
тление негѡкоснато.

52. Ужасени и едновременно
удивени, те не можеха да проумеят
случилото се. Обаче бидейки
неопитни и невежи, те
пренебрегнаха станалото като
нещо незначително и
несъщественно и заровиха зловонния
труп съвсем близо до светицата.
После се разотидоха по домовете
си, известявайки случилото се на
всички.

53. Един от тях, Георги, мъж
благоговееен и христололюбив, беше
вкъщи и във вечерните часове,
както бе свикнал да се моли, отгаде
се на молитва и отправяше

прилежныя къ божу молбы творъше
о вьсемь своемь гомѣ • къ ѡтрѣни
же сънѡмь обьятъ бывъ , мнѣше са
царицѣ нѣкѣж на прѣсвѣтлѣмь
сѣдѣцѣ прѣстѡлѣ зрѣти . и
множѣствѡ мнѡгѡ свѣтлыхъ
воинѣ окръсть тожъ стожицѣ •
ихже христѡлюбивы онѣ видѣвъ ,
страхѡмь абіе . обьятъ бывъ , на
землѣ себе поврѣже , не могоу
свѣтлѡсть и красѡтѣ онѣхъ съ
дрѣзновленіемъ зрѣти •

54. Един же ѿ свѣтлыхъ онѣхъ емѣ
его за рѣкѣ въздвиже . гевргіе
глагола , вьскѣла тако прѣзрѣсте
тѣлѡ прѣподѡбныхъ параскеви . нѣ
въ скорѣ тѡ уземше , въ свѣтлыи
тѡ полѡжите рацѣ . вьждель бѡ
царѣ добрѡтъ еѣ и вѣсхѡтъ тѣ
прѡславити на земли • Тѡгда
глагола емѣ и свѣтлаѡ онаѣ . въ
скорѣ уземше мѡщи мѡжъ , въ
нарочитѣ положите мѣста . не
мѣжѣ бѡ на мнѡгѣ злѡсмердіе
тѣлесе оногѡ трѣпѣти . и бѡ и азѣ
чловѣкъ есмѣ изъ матерніихъ
лѡжеснѣ прѡшедъ , ѡчьствѡ же
мое се епивате зовомое , идеже вы
нынѣ жителѣствѣете •

55. Въ ноци же тои , нѣкаѣ ѿ
благѡсѡвѣнныхъ женѣ еѣфуміѣ тои
прозваніе , подѡбно томѣжде
видѣніѣ видѣніе видѣ , и обѡи на
ѡтрѣѣ вѣсѣмь по дрѡбнѣ видѣннаѣ
сказашѣ • Да ѣко сѣѣ они слышашѣ,
вьси ѡтекѡмь ѡстрѣмишѣ
79v > сѣ . и тѡ съ мнѡсѣмь
ѡсрѣдіемъ уземше , ѣкоже нѣкоемѣ
скрѡвицѣ необычнѣ . мнѡсѡвѣннѣ
же члѡждаахѣ сѣ •

56. Въземше же тѡ съ свѣщами и

прилежни молитви къ Бога за
целия си дом . Призори тоѣ бе обзет
отъ сънъ ; стори му се , че вижда
някѡва царица , седѣща на
пресвѣтѣл престоли и безброино
множѣство свѣтлыи воино , стоящи
около нея . Когато христѡлюбивият
ѣи видѣ , изведнажъ бе обхванатъ отъ
страхъ и падна на земята , понеже
нямаше смелѡстъ да гледа
свѣтлѡстѣѣ и красѡтѣѣ имъ .

54. Един отъ свѣтлите го хвана за
ръка и го изправи , казвайки:
«Георги, защо така пренебрегнахте
тялото на преподобната
Параскева. Но бързо я вземете и я
положете в скъпоценен ковчег,
понеже Царятъ възжадува нейната
красѡта²⁵ и пожела да я прослави на
земята.» Тогава му каза и
свѣтлата: «Бързо вземете моцѣте
ми и ѣи сложете на видно мѣсто,
защото не мога дълго да изтърпя
зловонието на онава тяло! Та и азъ
съмъ чѡвекъ и отъ майчина утроба съмъ
излязла! Родното ми мѣсто се
нарича Епиватъ; в него сега вие
живеете!»

55. Презъ същата ноцъ и една отъ
благоверните жени на име Евтимия
видѣ видѣние , на онава видѣние
подобно . На сутринта и двамата
разказаха подробно видѣното на
всички . Когато ѣи изслушаха ,
тичешкомъ всички се отправиха ,
възеха с голямо усърдие тялото и му
се дивяха като на някакво
необичайно и многоценно
скрѡвище .

56. Възеха го със свѣщи и кадила , с

кагилы , ароматы же и
 благовоніи . въ цркви съ радостіж
 сватыхъ въсехвалныхъ
 полѡжишж апостоль • Въ неи же
 лежж , мнѡгаа и чюдна знаменіа
 творѣше . и не тѣчїж въ странѣ
 онои , нж и по въсѣхъ окрѣстныхъ
 странахъ тѡж чюдеса и знаменіа
 въсѣмъ вѣдома бѣхж • Вси бѡ иже
 окрѣсть недѣжнїи и бѣснѣжщеи
 са , съ вѣрѡж прихѡдаще исцѣленїа
 получаахж • Изыде же тѡж слѣхъ по
 въсеи окрѣстнѣи страны онѡж •

57. Врѣмени же мимотекуш не
 малѣ , и грѣчскаго царства
 скиптрѣ узнемогш . поплѣщенїем же
 бѡжїимъ не вѣмъ како , римлѣне
 тѡ ѡдрѣжашж , ихже и палицѣ
 желѣзнѣ бѡжѣствѣное именована
 писанїе • Царствѣжїи ѡбѡ икоже
 ѡдрѣжашж град , вѣса сватыа
 съжды безтѣднѣ вѣземше . и еще
 же и чѣстныж сватыхъ мѡщи ,
 црковнѣа же вѣса ѡтварь и
 царскаа вѣсь шмѣнїа и вѣса просто
 рещи града красѡтѣж , вѣсь въ римѣ
 ѡплѣстишж же и ѡслашж •

58. Сїа вѣсь благѡчѣстивыхъ зраще
 съборѣ , сътѡванїа и печали тѣхъ
 прикрывааше ѡблакъ • ничто же ѡ
 нихъ инѡ слышааше са , развѣ
 въскрѣсни въскѣа спїши господи .
 въскѣа забываеши нищетѣ наша и
 печаль нашѣж , и прочее • въ сїхъ
 ѡбѡ и сицевыхъ благѡчѣстивыхъ
 сътѡванїа ѡдрѣжаше облакъ •

59. Въ тѡ же врѣмѣ благѡчѣстїе
 свѣтлѣ и явленїѣ крѣпцѣ
 ѡдрѣжавшѣ благѡчѣстивѡмѣ царю
 бѣгарскомѣ ѡаннѣ асѣню сынѣ

аромати и благовонїа; с радост го
 положиха в црквиата на светите и
 всехвални апостоли. Там тя лежеше
 и правеше много и необикновени
 знаменїа. И не само в онази земя, но
 и по съседните местности бяха
 известни нейните
 презнаменованїа. Всички от
 околностите, боледуващи или
 обхванати от бяс, ако ѡдѣаха с
 вѣра, получаваха изцеление. И
 мѡлвата за нея се разнесе по
 цялата област на онази страна.

57. След като измина не малко
 време и скиптрѣт на грѣцкото
 царство отслабна, по божїе
 произволение, не зная как,
 римляните, които божественото
 писанїе нарече «железен жезѣл»²⁶,
 го завладѣаха. Завзели царствуващїа
 град, те безсрамно иззеха всички
 свещени съдове. А още и честните
 мѡщи на светците, цялата
 црковна утвар, всички царски
 богатства и, просто казано,
 цялата красота на града – всичко
 те отпращаха и отпращаха в Рим.

58. Когато съборѣт на
 благѡчѣстивите виждаше всичко
 това, покри ги облак от скрѣб и
 печал. И нищо друго не се чуваше
 от тях, освен; «Пробуди се, защо
 спїши, господи? Защо забравяш
 нашето угнетение и нашата
 печал?»²⁷ В такива и подобни на тях
 [вопли] облакът на скрѣбта
 обгрѣщаше благѡчѣстивите.

59. По това време благѡчѣстивият
 бѣгарски цар Иван Асен, син на
 старїа цар Асен, светло, открито

старааго царь асьнъ • И никако же тѣхъ лааніи ѹжасшѹ сѧ . нж и паче врѣма благополѹчно обрѣтѣ нечѣстивыхъ одрѣжаніе , храбрѣнъ въскочи и въсе македонскѣе обѣемшѹ одрѣжаніе . и еще же сьрѣ тако и сѣ въсежъ аѣонскѣж паче же истѣннѣе рещи , свѣтожъ гѣрѣжъ . 80г > кѣ симже и славнѣи сѣлѹнѣ сѣ въсежъ Ѡетпаліеж , такожде же и трівалы . такожде и далматіж , ѹже и арванитскаа глаголетѣ сѧ грѣжава , даже и до грачѣ .

60. въ нѹхже и митрополити и епископы свѣтлѣ и благочѣстивѣ постави , ѹкоже свѣтліи егѣ хрѣсѣвѹли въ славнѣи лаврѣ свѣтыжъ гѣры и прѣтатѣ ѡкрѣвенѣомѣ свѣдѣтелствѹжѣтѣ лицемѣ • И не тѣчїжъ сими доволенѣ быстѣ , нж и даже до царѣствѹжѣцаго града крѣпкѣ и мѣжестѣвнѣ въсѣ покори же и поѣблада . и самыи тѣ царѣствѹжѣции градъ повѣюва же и покори . и ѹже тамо грѣжѣщѣа фрѣжы подъ данїа ѹстрѣи •

61. Сице ѹбѣ тѣмѹ въсѣ одрѣжѣщѣ и покарѣщѣ , приспѣ и до него слава прѣподѣбнѣж • аже въ сластѣ сѣлѣ прїемѣ , раждеже сѧ срѣдцемѣ . и ѹкоже еленѣ палимѣ на истѣчники воднѣа , сице нѣкако бѣше томѹ желателно еже насладити сѧ свѣщеннѣихѣ прѣподѣбнѣжъ мѣщѣи . чѣстнѣжъ раки . нетлѣннаго скрѣвища • Въсѣждѹ бѣ чюдесѣи прѣсїа . въсѣждѹ лѹча распрѣстрѣтѣе благодѣтнѣжъ . въсѣа озари земнѣа кѣнца •

и твърдо запази благочестието. Той съвсем не се уплаши от техния лай. Нещо повече: намерил време, благоприятно за победа над нечестивите, вдигна се храбро и покори цялата Македонска област, също и Сяр с цялата Атонска, а точно да кажа - Света гора; освен тях и славния град Солун с цяла Тесалия, и Тривали, сиреч Сърбия,²⁸ и Далмация, що се нарича Арванитска държава,^{28a} та чак до Драч.

60. В тях той тържествено и благочестиво постави митрополити и епископи, както сяния си лик свидетелствуват светлите му хрисовули в славната Лавра на Света гора и в Прѣтата.²⁹ Царят не се задоволи само с това, но крепко и мъжествено покори и овладя всичко чак до царствуващия град. Той завоюва и покори и самия този царствуващ град, а франките, които господствуваха там, обложи с данък.³⁰

61. Докато той така завладяваше и покоряваше всичко, до него достигна славата на преподобната, Царят я възприе с много радост, разпали се от сърце и като елен, разпален за водни извори,³¹ тъй някак и той желаеше да се наслади от свещените мощи на преподобната и от нетленното съкровище на свещения ковчег. Защото тя навсякъде просия с чюдеса, навсякъде разпрати богатни лъчи, всички земни краища озари.

62. Благосполучно же обрѣтъ врѣма
 благочѣстивуи тѣ царь . ѹмысли
 съвѣтъ блaгъ же и бoгoугоденъ ,
 полезенъ и достохваленъ , и абіе
 посла къ иже тамо сжщимъ въ
 цариградѣ фржгсмъ . не сребра или
 злата възыскѹж , ни же бисры ни
 каменіи чѣстныхъ , нж
 всѣхвалнжж прѣподобныхъ ражж •
 что бo и хотѣше томѹ ино
 лoбeзньише быти паче
 прѣподобныхъ тѣла • се бo бѣ томѹ
 въ ѹмѣ поучателно вынж , яко аще
 и до полѹ моегo потрѣбѹжтѣ
 царствіа , въсѣ готѣвъ есмъ
 ѿдати • аще иманіа . аще златѣ ,
 аще сребрѣ . аще бисры . аще
 каменіе чѣстное , въсѣ ѹсрѣдствѹж
 дати . въсѣ лишити сѧ , да
 желаемое мнѣ полѹча скрѣвице •

63. Яко ѹбо сіа слышавше фржси ,
 80v > абіе готѣви къ прошеніѹ
 бышж . и съ въсѣмъ ѹсрѣдіемъ же и
 спѣхѣмъ якоже и въ всѣмъ , сице и
 въсѣмъ тогѣ послушашж , и
 желателное томѹ полѹчити
 повельшж • И инаа же прѣчаа яже
 къ съмиреніѹ послашж .
 обыцаважще сѧ и извѣствѹжще и
 свож ѿдати дѹшж аще мощно бѣ .
 Сіа же яко слышавъ самогрѣжець ,
 мнѣше себе по небеси лѣтати , и ѿ
 сѣлныхъ не имѣаше камо дѣнжати сѧ
 радосту . и тѹ абіе посла
 въсѣсвѣщеннагo марка ,
 митрополита сжца великагo
 праслава съ мнѣгож чѣстіж , въ
 еже прінести тѣлѣ прѣподобныхъ
 ѿ епіватѣ въ славныи град
 тріанѣвъ •

64. Он же съ тѣщаніемъ тамо
 шедъ , въсѣ яже къ чѣсти ѹстрѣи .
 и въземъ съ чѣстіж свѣщенныа

62. Намерил благоприятно време,
 благочестивият цар обмисли план и
 добър, и богоугоден, полезен и
 достохвален. И веднага изпрати
 пратеничество в Цариград при
 намиращите се там франки, като
 потърси не сребро или злато, ни
 бисери или камъни скъпоценни, но
 всепрославения ковчег на
 преподобната.³² Та и какво друго би
 могло да бъде за него повече от
 тялото на преподобната? Такава
 поучителна мисъл бе винаги в ума
 му: «Ако пожелаят дори и
 половината от моето царство,
 всичко съм готов да дам: имоти,
 злато, сребро, бисери, скъпоценен
 камък, Всичко охотно ще дам, от
 всичко ще се лиша, та да получа
 желаното ми съкровище!»

63. Когато франките научиха,
 веднага се отзоваха на молбата; с
 всякакво усърдие и бързина, както
 във всичко, така и в това, те го
 послушаха и заповядаха да получи
 желаното. И други неща в знак на
 покорство му изпратиха,
 обещавайки и известявайки, че ще
 му дадат и душата си, ако би било
 възможно. Изслушал това,
 самогрѣжецьт мислеше, че лети в
 небето, и от огромната радост не
 знаеше къде да се дение. И веднага
 изпрати там с голяма почит
 всеосвещения Марко, митрополита
 на Преслав Велики, та да пренесе
 тялото на преподобната от
 Епиват³³ в славния град Търнов.

64. А онзи отиде, уреди всичко за
 прославата, тържествено взе

мощи , съ тѣщаніемъ въ своа градъше , хвалж възсилаж бѣгъ и прѣподѣбнѣи • И како ѹбо прѣдѣлы прѣиде фрѣжскыж , и въ свож прѣиде странж , въси окръстнѣи сътѣкаахж са , съ свѣщамѣи и кадила и мирѣи благовѣнными , проваждаще раж прѣподѣбнѣи къ славному и царѣствѣющѣмѹ граду трѣново . И како се ѹвѣдѣ благочѣстивыи царь ісанъ асънъ , изыде изъ града съ матерѣж своеа царѣцеж еленож , и съ своеа царѣцеж аннож . и съ вѣсьми велмѣжы своими • Съ ними же и вѣсечѣстныи патріархъ ... василіе съ вѣсьмѣ причѣтѣмѣи црѣкѣвнымѣи . съ ними же и мнѣжѣствѣо мнѣгѣо безъчисльнаго нарѣдоа •

65. Царь же и въси Сжціи съ нимѣи , пѣши идѣшж ѣ града на чѣтыри пѣприща съ мнѣгож чѣстїж въ срѣтеніе прѣподѣбнѣи . аже и своима чѣстнѣи обѣемше рѣжама , дѣшеж же и вѣсьмѣ срѣдцемѣи , любезно лѣбзаахж • и прѣнесше полѣжѣишж въ црѣкви царствѣи , иде же и до днѣшнѣгѣо лежить днѣи . различна исцѣленїа подаважѣи 81г > уже съ вѣрѣж и любѣвїа къ тѣи славнои прѣтѣкажѣи рацѣи .

66. Азъ же что прѣнести достѣинѣо недоѣмѣж са . вѣсе бѣ уже въ мирѣ чѣстнѣе , недостѣинѣо еи естѣ • нж аще и не по достѣанїѹ . обаче дѣжнаа къ срѣтенїѹ провѣщаж .

67. аще бѣи и тѣгда къ срѣтенїѹ твоемѹ прѣподѣбнаа не ѹготових са мати , нж нынѣ иже тѣгда реци са хѣтѣхж прѣвѣщаж . како члѣдѣлюбива бѣ мати , любѣчднѣи сладѣи прѣимѣши и послѣднѣи икоже и прѣвѣи дарѣи •

свещените мощи и с усердие се връщаше в земята си, прославяйки Бога и преподобната. И когато прочее премина франкските владения и стигна до своята страна, всички околни се стичаха със свещи, с кадила, с благовония масла и изпращаха ковчега на преподобната към славия царствуващ град Търново. Щом благочестивият цар Иван Асен се научи, излезе от града с майка си царица Елена, със своята царица Ана и с всичките си велможи. С тях беше и всечестният патриарх кир Василие с целия църковен клир и неизброимо множество хора.

65. Царят и всички с него излязоха пешком на четири пъприща от града да посрещнат с много почит преподобната; на ръце я поеа тържествено, от гуша и от все сърце я целуваха с обич. Пренесоха я и я положиха в царската църква,³⁴ където лежи и до ден днешен и дава различни изцеления на прибягващите с вяра и любов към нейния славен ковчег.

66. Аз не проумявам какво достойно нещо да ѝ поднеса. Всичко, що за света е почетно, за нея е недостойно. Но, макар и не по достойнство, обаче ще провещая гуми, подходящи за посрещането.

67. Ако тогава не бях се подготвил за твоего посрещане, преподобна майко, то сега ще провѣзглася словата, които тогава щяха да бъдат изречени. Сякаш майка любочедна ти детелюбно и

68. нж котѡрыи достоишь прїнесж
тебѣ ѿ чьстнаа параскеви гарѣ
вышѣши бѡ ты въсѣхъ земныхъ
гарѡвъ • Азъ Ѹбѡ аще и
тогдашнѣго твоегѡ срѣтенїа
лишень быхъ , нж нынѣ яко
скрѡвище мнѡгѡцѣнное тебе зра .
и яко одѸшевленъ тебѣ ѿ Ѹсрѣдїа
глагола јаже тогда глаголаш
хѡтѣхъ •

69. дѡбрѣ прїиде хрїстова краснаа
невѣстѡ . чистаа гѡлѡбѣице
позлащеннаа свѣтымъ дѸхомъ .
дѣвствѣннаа похвало .
пѸстынножїтелнице . ангелѡмъ
сѣбесѣднице . дѡбрѡдѣтѣльны
раю . чистѡты красныи дѡме .
твоеи бѡ въздѣль бѡгъ добрѡтъ ,
и различными Ѹкраси тѣ чюдесы на
землї , дѸхъ же пакы твои на
небесѣхъ съ ангельскыми вѡдварѣет
са вѡиинства •

70. Тебе ангели въсхвалишж .
чловѣци жѣ прославѣшж . тебе
отрокѡвица възлюбшж , въ вѡнѣ
мѡра твоегѡ потекѡшж •

71. ты истиннагѡ жениха чьстнаа
невѣста . Ты еси кринъ обрѣтеныи
въ трѣни . тебе рѡди чловѣчьсти
блажжтъ , яко своемѸ послѣдовала
еси женихѸ . ты застѣпница
сжщимъ въ бѣдахъ . обѸреваемымъ
пристанище . Твоа рака
благодѣтныа тѡчить стрѸж .
бѣсѡвскыж ѡгонитъ пѣкы . Твоа
црѣквѣ , неджѡмъ ѡзнанїе .
слѣпымъ прозрѣнїе . прѡкаженнымъ
очищенїе •

сладостно ще приемеш последния
гар като прѣв!

68. Но какъв достоен гар да ти
поднеса, о досточтима Параскево!
Та ти стоиш по-високо от всички
земни гарове! Аз, прочее не
участвувах в някогашното ти
посрещане, ала сега те съзерцавам
като многоценно съкровище и на
тебе, като на жива, говоря от
сърце онова, що тогава щях да
кажа:

69. «Добре дойде, прекрасна
невесто Христова, гълъбице чиста,
позлатена от Светия дух,
дѣвствена похвало, жителко на
пустинята, сѣбесѣдница на
ангелите, раю на добродетелите,
красивий dome на чистотата!
Понеже Бог възжела твоята
красота, той те украси с различни
чюдеса на земята, а духът ти се
вселява с ангелските воинства на
небесата!

70. Ангелите те възхвалиха, а
хората те славят! Девойките те
възлюбиха и към уханието на
твоеето миро се стремят!

71. Ти си честна невяста на
истинския Жених! Ти си крин, сред
трѣни намерен.³⁵ Роговете
човешки те облажават, защото си
последвала своя Жених. Ти си
застѣпница на всички, що са в беда,
ти си пристанище на ония, що
страдат от бури! Твоят ковчег лее
благодатни струи, отгонва
бесовските пѣлчища! Твоята
црѣква е лечител на недѣзите,
прозрение на слепите, очистване

72. тѣмже блажж твоегѡ тѣлесе
патко свѣщенныи съсждѣ .
72. И затова облажавам, Петко,
свещения съсѣд на твоего тяло?
на прокажените!
73. блажж и чѣстныж 81v > твож
Ѹды .
73. Облажавам твоите
досточтими членове!
74. блажж добросгласныи твои
азыкъ , яко славословѣ бѡга не
прѣста •
74. Облажавам твоя добросгласен
език, защото не спря да славослови
Бога!
75. блажж очи , яко не въздрѣмашж
съномъ съводациимъ въ смърть .
75. Облажавам очите, защото не
въздремнах в сън, що отвежда към
смъртта!
76. блажж рѣцѣ , яко въ гълное
подвисажи са не облънисть са .
76. Облажавам рѣцете, защото се
не полених, старателни в
[молитвеня] труг!
77. блажж же и носѣ . яко къ
всенощномѸ стоанѸ не
ослабѣвшж •
77. Облажавам и нозете, защото не
отслабнах във всенощното
бдене!
78. Ты еси съсждѣ пріемши
истинное мврѡ еже еси гѸхъ
свѣтыи . ты застѣпница тѡпла
въсѣмъ пріхѡдациимъ къ рацѣ
твоихъ мощеи , сегѡ ради слава
твоя по въсеи земли прострѣт са ,
и гѣиства чюдесѣ твоихъ якоже
мльнѣ всѣ освѣтишж земля •
тебе царіе чѣстнѣ Ѹбѡ опрѣташж ,
любезнѣ же обლობызѸжтѣ , и рѣкы
слѣзамъ ѡ ѡтавлени грѣхѡвнѣмъ
проливажтѣ •
78. Ти си съд, приел истинското
море - Светия дух. Ти си гореща
застѣпница на всички,
пристѣпващи към ковчега с твоите
мощи. Затова славата ти се
разнесе по цялата земя и земята
цяла осветиха, сякаш мълнии,
гегенията на твоите чудеса.
Царете досточестно те украсиха,
с любов те целуват и проливат
реки от сълзи за опрощение на
греховете!
79. Ты еси архіересѡмъ сладкое
веселіе . свѣщенникѡмъ красота .
сегѡ ради и рѣкама чѣстнѣ тебе
объемлат , и въ невѣхѡдимаа
свѣтаа свѣтыхъ въносаѣ .
бѡжествѣнаго бѡ промысла гѣло се
быти непщѸж , еже и по смъртѣи
прѣподѡбное твое тѣло вынѣтрѣ
въ невѣхѡдимыхъ вѣхѡдити •
79. Ти си сладостно веселие на
архїереите, украса за
свещениците. Поради това те с
рѣце досточестно те прегръщат и
те внасят в непрестѣпната
«Светая светих»³⁶, Аз мисля: дело
на божествената промисъл е, че и
след смъртта преподобното ти
тяло може да пристѣпва в

непристъпното!

80. ты еси блъгаромъ красота .
застѣпница же и хранителница . о
тебѣ царіе наши хвалятъ са •
Твоимъ застѣпленіемъ въсьмъ
ратѹщимъ насъ въспрацаемъ • о
тебѣ градъ нашъ ѹтверждаетъ са и
свѣтлж поставлѣетъ побѣдѣж •
Колици многажди царіе и варвари
въсхотѣшж твои славнии градъ
тръновъ озлобити и безъ вѣсти
сътворити , въ немже въсечѣстное
твое лежитъ тѣло . нж ты якоже
нѣкы храбры воевода тѣхъ лица
посрамлена ѿзнала еси , крѣпостіж
даннож ти ѿ твоего жениха
хрїста •

81. тебѣ окръстныа вса дары на
поклоніе прїнѣсатъ • Тебе
сѣборъ царице обѣстѣпаетъ , и
твоеи рацѣ съ благоговѣніемъ
прѣдстоатъ • царица бѣ и ты аще
и неземна , небеснаго же царѣ
избраннаа невѣста •

82. Ты женамъ слава . дѣвамъ
красота . апостольскаго
82г > житїа образъ . пѹстынникомъ
ѹдобреніе . юннимъ застѣпница .
Сжциимъ под бракомъ
хранителница •

83. Въськомѹ трѣбованїѹ различнаа
подателница . имаши бѣ чюдестъ
дѣиства обилно , и въсьмъ
независтно подаеши потрѣбнаа •

84. Елма ѹбѣ якоже къ срѣтенїѹ
твоего чѣстнаго тѣлесе елико по
силѣ съвнѣсѣхомъ . и твоихъ
благодѣанїи обѣавихомъ пѣчїнж , и
свѣщенныж твоеж раки
нескѣдныи истѣчникъ , не велми
чюдно бѣдетъ ни же дрѣзостно
аще и гѹхъ твоємѹ таже къ
прѣсѣжденїѹ съѣслемъ • аще бѣ и

80. Ти си красота, застѣпница и
пазителка на блъгарите. С тебе
нашите царе се величают. Чрез
твоего застѣпничество
противостоим на всички, воюващи
срещу нас! Чрез тебе нашият град
укрепва и въздига светла победа.
Колко царе и варвари многократно
поискаха да унижат и заличат твоя
славен град Търнов, в който лежи
всечестното ти тяло. Но ти,
сякаш някой храбър воевода, чрез
силата, дадена ти от твоя жених
Христос, си отгонила посрамените
им лица!

81. На тебе принасят дарове на
поклонение всички околни земи.
Около тебе стои събор царици,
пред твоя ковчег той застава с
благоговение, понеже и ти си
царица, ако ли не земна, но избрана
невеста на небесния цар!

82. Ти си слава на жените, красота
на девичите, образ на апостолски
живот, наставление за
пустинниците, застѣпница на
младите, пазителка на омѣжените!

83. Ти изпълняваш всичко според
всяко желание, защото имаш обилна
мощ на чудесата и даваш щедро
необходимото на всички!

84. И така, щом допринесохме,
колкото можахме, за посрещането
на твоего честно тяло, разкрихме
дълбината на твоите благодеяния
и неизчерпаемия извор на твоя
свещен ковчег, не ще бѣде много
чудно, нито пѣкъ дрѣзостно да

ничтоже нашихъ трѣбѹжъ естъ , нѣ
мы дѣжнаго елико по силѣ не
оставѣемъ сѧ . что бѣ и дѹхѹ
твоємѹ послемъ . которыѣ пѣсни .
котораа хваленіа . котѡрыѣ
похвалы . въсѣхъ бѣ сихъ прѣвѣзыде
. въсѣхъ сихъ прѣлетѣ . тѣлнѧ
ѹбѣже . каа избави сѧ . тѣло намъ
на земли остави . тѣлесныхъ
изѣрѣши сѧ съдѣзѣ .

85. небеснѧ прѣдсташъ ти ликѡве
. проводити . похвалити .
ѹблажити .

86. прочее что • поуди мати поуди
. поуди въ прѣмирнаа селеніа . въ
небесныа съни . въ свѣтлости
свѣтыхъ . въ радости
неизглаголаннаа . въ неплнѧе . въ
покои праведныхъ .

87. насытисѧ . наслади сѧ своего
рачителѣ . наслади сѧ прорѡчѣскыа
лику . апостольскыа .
прѣподѡбныхъ съсѡвѧа • въниди съ
мѣдрыми дѣвами въ небесны
чрѣтѡгѣ . въ небеснаа прѣбываніа .
въ вѣчное селеніе . наслади сѧ .
славы . красѡты . съпрѣбываніа .
сіаніа . свѣтлости . радости своего
жениха и сиждителѣ . сладкаго .
краснаго . свѣтлаго . необыннагѡ
. Невидимаго . неизглаголаннагѡ .
вѣчнагѡ . щедраго . милѡсрѣдаго .
нецѣхътеннагѡ .
чловѣколюбиваго . незлобиваго .
благожтрѡбнаго •

88. Въспрѧими прѣдѹготованнаа
блага , ѹготѡваннаа ѡ сложеніа
мирѹ иже благѡчѣстивнѣ

отправимъ къмъ твоя дѹхъ надгробни
слова. Макар и нищо от нашите
[дѹми] да не е потребно, но ние,
доколкото можем, не ще се
откажемъ от дѣлга. Но какво да
отправимъ къмъ твоя дѹхъ? Какви
песни, какви хвалебствія, какви
похвали? Всички тяхъ ти надвиши,
над всички отлетя, избяга от
тленіето, избави се от тинята,
тялото си остави намъ на земята,
изтрѣгна се от телесните окови.

85. Небесните ликове застанаха
предъ тебе, за да те изпратятъ,
похвалятъ, облажатъ!

86. Какво още? Върви, майко,
върви! Върви въвъ вечномирните
селенія, въ небесните шатри, въ
светлостта на светците, въ
неизречимата радость, въ
безсмъртіето, въ покоя на
праведните.

87. Насити се, наслади се на своя
рачител, наслади се от съборите на
пророците, на апостоли, от
обществото на преподобните.
Влезъ с мѣдрите дѣви въ небесния
чертогъ, въ небесните жилища, въвъ
вѣчното селеніе! Наслади се от
славата, красотата, общеніето,
светлостта, радостьта на своя
женихъ и създателъ – сладостенъ,
прекрасенъ, свѣтълъ, необятенъ,
невидимъ, неизказанъ, веченъ, щедъръ,
милосърденъ, неизброимъ,
човеколюбивъ, незлобивъ,
благодаренъ!

88. Приеми отнапредъ
приготвените ти блага, блага, приготвени от сътвореніето на

пожившіи • Слышала еси , и виждѣ
 . и приклони ѹхо твое въ яже око
 не видѣ , и ѹхо не слыша . и на
 срѣдце чловѣкѹ възиде , яже
 ѹготова бѣгъ любациумъ егѡ .
 82v > и забжди лѡди твѡа
 плѣтѣскыѣ пѡмыслы . и гѡмѣ
 отца твоегѡ тлѣнное тлѣсѡ и ѿ
 земла създанное . сего ради и
 възхотѣ царь добротѣ твоеи • Да
 припѣваѣ солѡмонѡвѡ и азъ •
 въведе тѡа царь въ клѣтѣ своѣ .
 възрадѡем сѡа и възвеселим сѡа о
 тебѣ • чтѡ ѹкрасистѣ сѡа ланитѣ
 твои яко грѣлицы .

89. се еси добра искрънѣа моа , се
 еси добра , и порѡка нѣстѣ въ тебѣ
 • тѣчїѣ се не глаголеши азѹкѡмъ
 плѣтѣнѡмъ . гѣли же паче трѣбы
 яснѣише възываеши онѡ еже въ
 пѣнїихъ • въ сѣнь егѡ въздѣлѣхъ и
 съдѡхъ . плодѣ егѡ сладокѣ въ
 грѣтани моемѣ , яко ѹязвена есмѣ
 любѡвїѣ азъ . шѹщца егѡ на главѣ
 моеи , и десница егѡ обѣимѣтѣ ма .
 сего ради женихъ въ сладостїѣ ти
 провѣща , гради ѿ ливана
 невѣстѡ . гради ѿ ливана . приди и
 проиди ѿ начала вѣры • ѹпокои сѡа .
 наслади сѡа . сѣбѡтствѹи истинное
 сѣбѡтствованїе •

90. Нѣ сѡ прѣподѡбнаа мати и
 вѣсекраснаа параскеви ,
 милѡстивнѣа и насѣ назираи сѣ
 выше . нынѣ бѡ не яко зрѣцѡмъ
 гаданїемъ зриши егѡже възждѣла
 еси хрїста . нѣа лицемѣ къ лицѹ
 чистѣ събѣсѣдѡеши емѹ . Моли сѡа
 ѹбѡ о сѣмирени
 мира

света за ония, що живеят
 благочестиво. «Чула си и виж,
 наклони ухо»³⁷ към думите: «око не е
 виждало, и ухо не е чувало, и не е
 прониквало в сърцето на човека
 онова, което Бог е приготвил за
 обичащите го».³⁸ Забрави
 плътските помисли, «своите хора,
 дома на баща си»³⁹ и тленното, от
 земята създадено, тяло. «Затова
 царят възжела твоята красота!»⁴⁰
 - ще нея и аз заедно със Соломон.
 «Царят те въведе в своя чертог!
 Ще се радваме и ще ликуваме за
 тебе! Колко се украсиха твоите
 ланити - като гълъбици»⁴¹.

89. Ето, прекрасна си, мила моя,
 прекрасна си и петно няма на теб!⁴²
 Ето, ти не говориш само с телесен
 език, но по-ясно от тръбен звук
 възвестяваш с дела словото от
 Песните: «Закопнях и седнах под
 сянката му и плодът му е сладък за
 гърлото ми, защото изнемогавам от
 любов! Лявата му ръка е на главата
 ми, а дясната ме прегръща».⁴³
 Затова и Женихът сладостно
 изрече: «Слез от Ливан, невясто,
 слез от Ливан!»⁴⁴ Ела и проникни в
 първоизточника на вярата. Успокой
 се, наслади се, празнувай истинския
 вечен покой!»⁴⁵

90. Но, о, преподобна майко и
 прекрасна Параскево, погледни
 милостиво от висините към нас.
 Сега ти виждаш този, когото си
 жадувала - Христос - не като през
 огледало или загадка, но открито,
 лице в лице, беседваш с него⁴⁶. Моли
 се прочее, за омилотворяването на

света⁴⁷, и запази от пагуба и коварство нашия благочестив цар, който ни подтикна към словото за тебе. На тебе той се надява, затова се и постара чрез всички да побуди твоето застъпничество.

Закриляй го със свещените си ходатайства, защити стагото му от всички врагове, дарувай възголетие на царството, а на него – мирни дни.

91. и въсьхъ иже въ чьстныи твои храмъ приишедшихъ гнесъ , ограда ненавѣтны силож даннож ти ѿ спаса хрїста , и ѿ съблазни вражіж вышѣшж сътвори •

91. И всички, дошли днес в честния ти храм⁴⁸, запази от зло и издигни над дяволската съблазън чрез силата, дадена ти от спасителя Христос.

92. и насъ же иже стагоу началствѣжущихъ , ходатаиствѣжущи нехѣдатаиствѣнъ . яко да добръ вѣрженное ѹпасше стаго , изведемъ на пажити небесныхъ . и въ оградѣхъ въведемъ небесныхъ , иде же гласѣтъ празнѣжущихъ . и тебѣ съвѣдворимъ сѧ и вѣчныхъ насладимъ сѧ благъ . благодѣтїж и чловѣколюбїемъ господа нашегѣ исуса хрїста . емѹже слава и грѣжава съ бесмртнымъ ѿцемъ . и прѣсвѣтымъ и блѣгимъ и живѣотворицїимъ дѹхомъ . нынѣ и присно и въ вѣкы вѣкомъ . аминъ

92. И на нас, водачите на стагото, ти бѹди посредник без посредничество, та, запазили добре повереното стаго, да го отведем в небесните пасбища и да го въведем в небесния предел, където звучи гласът на празнуващите; да живеем заедно с тебе и да се насладим на вечните блага чрез благодатта и човеколюбието на нашия господ Исус Христос, нему слава и власт с безсмртния отец и пресветлия и благ и животворящ дух, сега и винаги и вовеки веков, амин!

Бележки

1. Думите «наш» и «кир» в наслова на Зографския препис са изтрити вероятно от по-късни читатели, които са ги сметнали за анахронизъм.

2. Тук Патриарх Евтимий се обръща непосредствено към цар Иван Шишман, по което нареждане и молба е написал творбата си.

Аз не знам за други свидетелства, че Житието е написано по поръчка на тогавашния цар – Иван Шишман. Текстът все пак го казва еднозначно:

„няма да е прилично да пренебрегнем толкова голямото усърдие, а също и желанието на Твое благочестиво и властно величество“

3. «Деяние» и «видение» тук са употребени според исихастките възгледи за постепенното усъвършенствуване на отшелника. «Деянието» е съвкупност от всички монашески и отшелнически добродетели, като за исихастите имат предимство пълното отказване от собствената воля, послушанието, безсънните молитви и т. н. «Видението» е висше състояние на мистичен унес, при който съвършените подвижници (отшелници) могат да получат непосредствено «божествено озарение», да проникнат в същността на битието и на божеството, да «съзерцават непосредствено Бога», както проповядват основателите на исихазма. Целта на монашеството преди исихазма е «деянието», а целта на исихастите – «видението». Патриарх Евтимий допуска съзнателен анахронизъм, като описва своята героиня, живяла през X в., с чертите на исихастка съзерцателност.

Ето един цитат за *деянието* и *видението* от Лествицата¹.

Из „Стъпало 26. За различаване на помислите, страстите и добродетелите“

152. Всички творения са получили от Съзателя битие и начало, а за някои е определен и крайт; но крайт на добродетелта е безпределен. Видях предела, казва Псалмопевецът, на всяко съвършенство, но Твоята заповед е твърде широка и безкрайна (Пс. 118:96). И наистина, ако някои добри подвижници тръгват от силата на делото към силата на духовното виждане (Пс. 83:8); ако любовта никога не престава (1 Кор. 13:8) и ако Господ пази влизането на твоя страх и излизането на твоята любов (Пс. 120:8): явно е, че тази любов няма предел; и ние никога не ще престанем да преуспяваме в нея нито в този век нито в бъдещия, непрекъснато приемайки светлина към светлина. ...

Св. Петка става отшелница. Не знаем много за отшелническия ѝ живот, освен предполагаемото, а то е изложено сравнително накратко във всички стари български житийни произведения за нея. Навсякъде неизменно бива определяна като безмълвница и обитателка на пустинята².

1 Свети Йоан Лествичник, Лествица, Превод от руски език, Изд. Православно отечество, 2015

2 Понятието „пустиня“ няма задължително географското значение. Пример: „Рилската пустиня“.

„В пустинята тя прекара немалко години и възлюби безмълвния живот...“³; „...тя влезе в пустинята и пребиваваше там, възлюбила безмълвния живот...“⁴; „Понеже нищо друго така не пречиства душата и не я възвръща към първообраза ѝ, както пустинята и безмълвието.“ (Житието); „...и достигна Йорданската пустиня...“⁵.

Какво е общото между тези определения – безмълвие, пустинничество, отшелничество? В речника (Дворецки 1958) намираме:

ήσυχία: ион. ήσυχίη, гор. άσυχία (ās) ή: 1) спокойствие, покой; 2) отдых, отгохновение, освобождение, прекращение; 3) тишина, молчание; 4) мир, мирное време; 5) безлюдно место, уединение...

„исюхия“ е покой, мълчание, безмълвие, а според писанията за Св. Петка тя пребивава в безмълвие. „исюхия“ е безлюдно място, а св. Петка е жител на пустинята. Очевидно тя е представител на исихазма.

Исихазмът е течение и учение в православно то иночество, възникнало още в началото на IV в. в Египет, Палестина и Мала Азия.⁶ На пръв поглед се различава от общежитийното монашество по това, че монасите живеят като отшелници или като двойки учител–ученик⁷.

В действителност това е първичното иночество (монашество)⁸, което като практика може да се проследи дори до св. Иоан Кръстител и Спасителя⁹, а и преди тях – в юдаизма. Самата Петка е уподобена на св. Илия и св. Иоан Кръстител:

3 ПРОСТРАННО ЖИТИЕ НА ПЕТКА ЕПИВАТСКА (ОТ ДЯКОН ВАСИЛИК)

4 ПРОЛОЖНО ЖИТИЕ НА ПЕТКА ТЪРНОВСКА

5 СЛУЖБА ЗА ПЕТКА ТЪРНОВСКА

6 Мејендорф 2000 282: „Евагрий Понтийский (+ 399) и чистая молитва: Родившийся в Понте (Малая Азия) и ученик великих Отцов-каппадокийцев, Василия и двух Григориев, Евагрий был первым интеллектуалом, решившимся на пустынножительство в Египетской пустыне. Он не удовлетворялся подражанием аскетической практике и образу молитвы своих учителей, но попытался включить их в метафизическую и антропологическую систему, вдохновленную неоплатонизмом. С учением Евагрия пустынножители обрели язык александрийского христианского "Дигаскалона". Особенно оцутимо это проявилось в учении Евагрия о молитве. ...“

7 Мејендорф 2000 284: „Учителем Евагрия в египетской пустыне Скити был святой Макарий Египетский.“

8 Индци. Йнакви – не като нас., БТР 1994: м, Монах, калугер [цсл.] 327. монах, м. и монахиня, ж. Лице, което се е отказало от светски живот и се е отдало на религиозна служба; калугер, инок [гр.] 463. моно- Съставна част на сложни думи със значение „един, единичен“, напр: моногамен, моногамия, монокъл, монолитен..., пак там

„След като бе получила **пустинята**, тя прекарваше там невестествено и ангелско житиѐ, подражаваше, без да отстъпва в нищо, на битиѐто на боговидеца Илия, или, казано по-точно, чрез живота си във всичко подражаваше на Кръстителя; измъчваше се чрез пост и бдениѐ, вкушваше само **пустинна трева**, а и нея – оскъдно и рядко;“

Св. Петка няма учител. Всички посветени и осъзнати пустинници, познаващи учениѐто, винаги търсят учител, за тях е много важно да имат учител, комуто да се подчиняват, да ги напътства, да го слушат. Св. Петка търси единствено Жениха, макар това да е само метафора „Щом пренебрегна всички прелести на света и се обручи за небесния жених...“. Св. Петка общува направо с Жениха и Светата негова Майка – без посредници „И на нас, водачите на стадото, ти бъди посредник без посредничество“.

4. Рачителница, рачител – ревнителка, ревнител.

Обяснениѐто в БТР 1994 е следното: *Горец застъпник за успеха на някакво дело или предприятие; радетел. Други синоними са борец, ратник, поборник, апостол, сторонник – БСН 1987.*

5. От думите «Понеже бяха такива и добротворци...» до «А преподобната, достигнала пустинята...» текстът, както вече казах, се различава от другата редакция на Житиѐто, издадена от Калужняци, където се чете следният пасаж: «Като родиха тази добра и чиста гълъбича Христова, те я възпитаха в същия дух. След като добре и несъблазнено я наставиха в божия закон, те се преселиха в небесните обители, като оставиха за наследници на дома Петка с брат ѝ Евтимий, който по-късно стана епископ на Магит и извърши там много и преславни чудеса. След смъртта му от неговите славни и дивни мощи протече изобилен извор от миро, голяма река, изтичаща на едно пъприще в морето. И досега има много свидетелства за неговата чудоейна сила и те свидетелствуват за дивните му чудеса и деяния.»

Добре е да напомним, че преводът на проф. Иванова строго следва текста от ЗС. Според творбата св. Петка има брат, на име Евтимий,

- 9 СП: Из благовестията: **Марко**: (1): за Кръстителя: „4. Иоан кръщаваше в **пустинята** и проповядваше покаяно кръщение за опрощаване грехове.“; за Спасителя: „13. И Той беше там, в **пустинята**, четирийсет дни, изкушаван от сатаната; беше със зверовете; и Ангелите Му служеха.“. **Матей**: за Кръстителя: (3),4. А сам Иоан носеше дреха от камилска вълна и кожен пояс на кръста си; а храната му беше акриди и див мед.“; за Спасителя: (4),1. Тогава Исус биде отведен от Духа в **пустинята**, за да бъде изкушен от дявола;“, **Лука** (4) 1-13 – за борбата на Спасителя с изкушенията на дявола докато е в пустинята; **Иоан** (1) Кръстителя: „23. Той рече: "аз съм глас на викация в **пустинята**: оправете пътя Господен", както е казал пророк Исаия.“

който поема по подобен път и става маджитски епископ. Патриарх Евтимий му отделя подobaващо място. Трябва да се отбележи обаче, че от изследването на Е. Минева става ясно, че едва ли Евтимий Маджитски и Петка са били брат и сестра¹⁰.

6. Мр. 8:34, Мат. 16:24

„Петка чу оня божествен глас, казващ: «Който иска да върви след мене, да се отрече от себе си, да вземе кръста си и да ме последва.»“

Мр. 8:34: И като повика народа с учениците Си, рече им: който иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва.

Мат. 16:24: Тогава Иисус рече на учениците Си: ако някой иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва; Десетгодишната Петка чува тези думи в църквата. Според св. Евтимий това е съзнателна възраст. Силно впечатлена от тези думи, тя дава дрехите и украшенията си на първия срещнат просяк.

7. Пс. 41:1-2 (неточно)

„изгаряна от божествено желание, мислено повтаряше думите на богоотеца Давид, а по-точно – думите на Светия дух, говорещ чрез него: «Както жагува елен за водни извори, така и душата ми жагува за тебе, боже! Зажадня душата ми за Бога крепкия и живия, кога ще дойда и ще се явя пред лицето божие!»“

Виждаме, че е цитиран и третия стих.

Пс. 41:1-2: Както кошута жагува за водни потоци, тъй и душата ми, Боже, копнее за Тебе! 3. Душата ми жагува за Бога силний, живий: кога ще дойда и се явя пред лицето Божие!

8. Възлезе върху добродетелната лествица – т. е. овладява всички добродетели, така както те са изложени в съчинението на Йоан Синайски «Лествица», в която 30-те добродетели на монасите са подредени по възходяща степен във вид на стълба (лествица). Оттам и името на съчинението, и името на автора, който е познат и като Йоан Лествичник.

Ето таблица с тридесетте стъпала на духовно израстване от Лествица :

Група

Стъпало

10 Като привежда сведенията от гръцкото житие на светицата, което изследва, Минева показва, че там се споменава само за роднинска връзка между двамата. Същевременно тя проследява и сведенията от Похвала за Евтимий Маджитски, написана от Григорий Кипърски, където липсват каквито и да било сведения за Петка. Оттук и заключението, че просто има кръвна връзка между тях (Минева 2017: 142-147; 161-163).

Борба със светската суета (1–4)

Скърби по пътя към истинското блаженство (5–7)
Борба с пороците (8–17)

Преодоляване на презградите в аскетическия живот (18–26)

Душевн мир (27–29)

Върхът на пътя – съюз на трите главни добродетели (30)

9. Евтимий Магитски, братът на Петка Търновска, също е канонизиран. Неговото споменаване в Житието има важно значение като сигурна податка за времето, когато е живяла и Петка (X в.). Паметта му се празнува на 5 май. Подробността за него знаем от една похвала, която му посвещава византийският писател Григорий Кипърски. Град Магит, в който епископствува Евтимий, е сегашният град Майгос на Дарданелите.

В своето изследване Евелина Минева показва, че св. Петка и св.

Евтимий Магитски са просто роднини. Виж Минева 2017: 142-147; 161-163.

10. На едно поприще - около 200 м.

Ето какво всъщност означава съвременната дума „поприще“, дадена в БТР 1994 697 със значение „Област в живота, простор на дейност, работа, съществуване. *Военно поприще. Учителско поприще. На попрището жизнено в средата.*“

11. Нестяжателност – освобождаване от всяко притежание, освен най-необходимото за съществуването. Както в „нестяжателност“, така и в „притежание“ ясно личи коренът „таж“ (както в тежест, бreme - тажестъ).

1. Отричане от светския живот
2. Безпристрастност (отстраняване на грижите и скрътта за света)
3. Странничество (отстраняване от света)
4. Послушание
5. Покаяние
6. Помнене смъртта
7. Плач за собствената греховност
8. Кротост и безгневие
9. Преодоляване на злопамятността
10. Несквернословие
11. Мълчание
12. Побеждаване на лъжата
13. Премахване на унието и леността
14. Борба с чревоугодие
15. Целомъдрие
16. Борба със сребролюбие
17. Нестяжателност¹¹
18. Изкореняване на безчувствието
19. Намаляване на съня, усърдие в братската молитва
20. Телесно бгение
21. Отсъствие на боязливостта и укрепване във вярата
22. Изкореняване на тщеславието
23. Отсъствие на гордостта
24. Кротост, простота и незлобие
25. Смиреномъдрие
26. Различаване на помислите, страстите и добродетелите
27. **Безмълвие** на тялото и душата
28. Молитва
29. Безстрастие
30. Вярa, надежда и любов

Обикновено т. нар. русизми са думи от стария ни език, завърнали се през руски леко променени. Тази дума е такъв пример.

11. По Пс. 54:9

„...вкусваше само пустинна трева, а и нея – оскъдно и рядко; топеше се от зной и студ, възряна единствено в Бога, в единствения, който може да спаси от малодушие и бури¹¹ смирените по сърце.“

Тук за пълнота привеждам цялото изречение от Псалом 54 на СП :

7. И аз рекох: кой би ми дал криле гълъбови? Аз бих отлетял и бих се успокоил, 8. галеч бих се отстранил и бих останал в пустинята; 9. побързал бих да се скрия от вятъра и бурята.

Според Лопухин¹² този псалм е писан от Давид и описва времето, когато Давид бива гонен от собствения си син Авесалом, въстанал против него. Сякаш Евтимий напомня за този откъс, за да усилва описанието за бягството на Петка в пустинята от светските „бури“.

12. Образът на Христос – Жених е извънредно популярен топос в агиографията¹³, особено в жития и похвали за жени отшелници и монахини. Исихастите през XIV в. го използват особено широко, тъй като той позволява силно експресивно интерпретиране на образите. Образът възлиза към евангелската притча за десетте девици (Мат. 25:1-13) и свързаното с нея символично тълкуване на «Песен на песните», чийто текст първоначално е бил свързан със сватбените обреди у еврейските племена.

СП, Мат. 25:1–13

1. Тогава царството небесно ще се оприличи на десет девици, които взеха светилниците си и излязоха да посрещнат младоженеца; 2. пет от тях бяха мъдри, а петте неразумни. 3. Неразумните, като взеха светилниците си, не взеха със себе си масло; ... 11. После дохождат и другите девици и викат: господине, господине, отвори ни! 12. А той им отговори и рече: истина ви казвам, не ви познавам. 13. И тъй, бъдете будни, защото не знаете ни деня, ни часа, когато ще дойде Син Човеческий.

13. Из тропар от общата служба на жени мъченици

12 Толковая Библия, или Комментарии на все книги Св. Писания Ветхого и Нового Завета : С иллюстрациями, в 12 т. / под ред. А. П. Лопухина. – 1904-1913. https://azbyka.ru/otechnik/Lopuhin/tolkovaja_biblia/

13 агиография - Агиография (от гръцки: *ἀγιογραφία, hagiographia, ἅγιος* – свят/свещец и *γράφω* – пиша) е биографията на светец или на божи служител. ... В средновековната българска литература, това е целенасочено разработвана прозаическа жанрово-тематична група. С това агиографията се поставя в центъра на средновековната жанрова система, заедно с химнографията и църковната реторика. Агиографията включва два основни жанра: житие и разказ за мощи. – Уикипедия

Твоята агница, Иисусе (името), зове с висок глас: Тебе, Женихо мой, обичам, и Тебе като търся, спрадая, и се съразпявам, и се съпогребавам с Твоето кръщение и страдам заради Тебе, за да живея с Тебе. Но като жертва непорочна приеми ме с любов, пожертвала се за Тебе: с нейните молитви, като милостив, спаси нашите души.¹⁴

14. Песен 1:6 (неточно)

СП, Песен на Песните 1:6:

6. Кажу ми ти, когото обича душата ми: де пасеш? де пладнуваш? Защо да съм като скитница край стагата на твоите другари?

15. Пс. 41:3

Виж 7.

16. Пс. 90:9

9. Защото ти каза: Господ е мое упование; Всевишния си избрал за твое прибежище;

17. 1 Цар. 17:42-51. Двубоят на Давид и Голиат в азиографските текстове симболизира борбата на светеца с «мисления Голиат», т. е. с изкушението.

42. Погледна филистимецът и, като видя Давида, с презрение го изгледа, понеже беше млад, рус и хубавец. ... 49. И бръкна Давид с ръка в торбичката, извади оттам един камък и хвърли с прашката, та удари филистимеца в челото, тъй че камъкът се заби в челото му, и той падна ничком на земята. 50. Тъй с прашка и камък надви Давид филистимеца; удари филистимеца и го уби; а меч Давид нямаше в ръце. 51. Тогава Давид се затече и, като стъпи върху филистимеца, взе та изтегли меча му из ножницата, удари го и отсече с него главата му; филистимци, като видяха, че техният юнак умря, удариха на бяг.

18. Пс. 44:12

И силно ще пожелае Царят твоята красота, защото Той е твой Господ, и ти Му се поклони.

19. Първообраз на душата – състоянието на човека в рая, преди грехопадението. Целта на исихастите е била да достигнат именно това състояние на душата.

„Понеже нищо друго така не пречиства душата и не я възвръща към първообраза ѝ, както пустинята и безмълвието.“

Първообразът на душата е Адам. Ето какво пише в предговора към стъпало 15:

За хората, които живеят в плът като безплътни

14 [Тропар на мъченица глас 4.](http://www.pravoslaviето.com/bogoslužhenie/pesnopeniya/tropari.htm)

<http://www.pravoslaviето.com/bogoslužhenie/pesnopeniya/tropari.htm>

Ние чухме от бяското преляждане, че блудната борба в त्याлото е негово изчадие; и това не е чудно. На това ни учи нашият древен отец Адам; защото ако той не беше победен от червото¹⁵, той, разбира се, не би узнал какво е жената. Поради това ония, които спазват първата заповед (за въздържанието), не падат във второто престъпление (нарушение на целомъдрието); и макар да са синове Адамови, те не знаят какво е бил Адам (след падението); но те биват с малко нещо понизени от ангелите; и то затова, за да не остане злото безсмъртно...

20. Храмът «Света София» в Цариграг

Бивша патриаршеска катедрала. Дори за днешните представи за големина е внушително здание. Наскоро бе отворен отново по предназначение като джамия.¹⁶ Доскоро беше музей. Както знаем, София означава Премъдрост и се използва за название на Спасителя. Нашата столица носи също Неговото име.

15 Позволих си да напиша думата от руския превод. В най-новия български превод за съжаление е преведено с думата „стомах“ – много по-слабо изразително.

16 Света София – „Света София“ (на гръцки: *Αγία Σοφία*; на латински: *Sancta Sophia*; на турски: *Aya Sofya*) или „Църква на светата Премъдрост Божия“ е монументална обществена сграда в Истанбул, Турция. Била дълго време християнска катедрала, по-късно сред главните джамии на Константинопол и днес (отскоро) продължава да работи като джамия. – Уикиедия

21. Иконата на Богородица във Влахерна се е почитала като чудотворна. Всички паломници и поклонници в Цариград я сочат като една от най-големите ценности на византийската столица.¹⁷

22. Със самия Бог – общението непосредствено с Бога е най-висшето състояние на видението при исихастите.

Последното стъпало: „Върхът на пътя – съюз на трите главни добродетели (30) – Вяра, Надежда и Любов“

23. По химна «Господи, падналата в много грехове жена. . .» на монахиня Касиана (IX в.).

Преподобна Касиа Константинополска. Инокиня Касиа (или Касиана) – почти забравена византийска светица. Едни от най-умилителните песнопения през страстната седмица са написани от нея.¹⁸

24. Стълбник – отшелник, който се подвизава на някое високо място – кула, «стълб», в пълно уединение и безмълвие.

25. Пс. 44:12

Виж бел. 18.

26. Пс. 2:12. В случая става дума за превземането на Цариград от кръстоносците. „...римляните, които божественото писание нарече «железен жезъл», го завладяха.“ „ихже и палицѣ жельзнѣ божьствѣное именована писаніе •“

Тук би трябвало да са посочени стихове 9-12 или само 9. Ето ги:

9. Ти ще ги поразиш с железен жезъл; ще ги строшиш като грънчарски съд.
10. И тъй, вразумете се, царе; вземете поука, съдици земни! 11. Служете Господу със страх и радвайте се (прег Него) в трепет. 12. Отдайте почит Сину, за да се не разгневи, и за да не погинете във вашия път, защото Неговият гняв скоро ще се разпали. Блажени са всички, които се Нему уповават.

В съвременния текст на СП срещаме „железен жезъл“ но у Геров 4 1901, на стр. 8 ще намерим думата „палица“ от ръкописа със значение, както е дадено там, „Тоѣга, стапѣ, мацук; палица, палка. *Кой прави палицѣ за своѣж-тѣ главицѣ...*“. Думата е сравнително позната и гнес, и би могла да бъде използвана в превода, но е видимо че проф. Иванова е следвала синодалния превод при избора на думите.

17 [Тази икона](#), която получила името Влахернаска, по Божи Промисъл преминала от Втория(ИРИ) в Третия Рим(Русия) и се е запазила неповредена до наши дни. ИРИ – Източната Римска Империя

18 Татяна Сенина, ВЕТРОГРАДЪ # 1 (80) 2004

В псалма¹⁹ се пророкува, чрез устата на Давид (Деян. 4:25), че Бог ще даде на своя „Помазаник“ да властва над всички народи. Цар Давид е божи помазаник и би могъл да е имал себе си предвид, пишейки тези редове. Както в Стария, така и в Новия Завет Давид често се ползва като първообраз на Христос. Дори буквално по бащина линия, Иисус е негов наследник. Това е засвидетелствано недвусмислено у Матей 1:1-16.

И така, всяко зло, сполетяло някое царство е желязната Божия палица, в този случай, в лицето на Латинските рицари.

27. Пс. 43:24-25 (неточно)

24. Стани, защо спиш, Господи! пробуди се, не отритвай ни завинаги! 25. Защо криеш лицето Си, забравяш скръбта ни и угнетението ни?

28. Указанието, че под Тривали трябва да се разбира Сърбия, е поместено в полето на ръкописа; следващите преписвачи не изменят на тази традиция и обикновено поместват думите «Тривали Сръбие именуем» в полето срещу текста.

29. Протат - орган на самоуправление на Атонската монашеска общност. Тук става дума за смяната на митрополитите и епископите, поставени «неканонично» по време на Унията с Римската църква, След възстановяването на Българската патриаршия и вдигането на схизмата в 1234 г. цар Иван Асен II ги заменя с канонично ръкоположени йерарси.

[https://bg.wikipedia.org/wiki/Света община](https://bg.wikipedia.org/wiki/Света_община)

<https://ru.wikipedia.org/wiki/Протат>

30. Обсадата на Цариград от цар Иван Асен II през зимата на 1235 и пролетта на 1236 г. е завършила неуспешно. Няма исторически данни кръстоносците да са плащали данък на българския владетел.

Св. Евтимий пише „и самыи тѣ царѣствовѣщии град повсѡлова же и покори . и иже тамо дрѣжжѣща фржгы под даніа ѹстрѡи •“ Този въпрос може би заслужава отделно изследване, тъй като и проложното житие на св. Петка²⁰ свидетелства, че рицарите са плащали данък на цар Иван Асен II. Разбира се, може да се предположи, че св. патриарх Евтимий просто е повторил написаното там.

31. Пс. 41:2

Виж бел. 7

32. Сведенията за пренасяне на мощите се уточняват от Летописния разказ, за

¹⁹ Според Лопухин.

²⁰ Иванова 1986: 190, 576

който вече стана гума.

33. Според Летописния разказ мощите на преподобната Параскева са се пазили не в Епиват, а в Каликратия.

34. Царската църква - църквата «Свети четиридесет мъченици» в Търново, където мощите са били пренесени. Според някои мнения те са останали в тази църква до падането на Търново (срв. История на България, III с. 382). Други изследователи (Златарски, т. III, с. 346) смятат, че мощите са се пазили в църквата «Света Петка» на Царевец. За по-нататъшната съдба на мощите вж. бележките към «Разказ за пренасяне на мощите на Петка Търновска» от Григорий Цамблак.

<http://istoria.bg/books/vasil-zlatarski-istoria-tom-3>

35. Срв. Песен 2:2

2. Възлюбеният. Каквото е крин между тръне, това е моята възлюбена между момите.

36. «Светая светих» - олтаря в църквата, в който не могат да влизат лица от женски пол.

<https://ru.wikipedia.org/wiki/Алтарь>

37. Пс. 44:11

11. Чуй, гъще, и виж, наклони ухо и забрави твоя народ и дома на баща си.

38. 1 Кор. 2:9 и Ис. 64:4

2:9. Но, както е писано: "око не е виждало, ухо не е чувало и човеку на ум не е идвало това, що Бог е приготвил за ония, които Го обичат".

64:4. Защото отвика не бяхме слушали, не бяхме внимавали с ухо, и никое око не бе виждало други Бог, освен Тебе, който да е сторил толкова за онези, които се нему надяват.

39. Пс. 44:11²¹

„Забрави плътските помисли, «своите хора, дома на баща си» и тленното, от земята създадено, тяло.“

Виж бел. 37

40. Пс. 41:12

„...и тленното, от земята създадено, тяло. «Затова царят възжела твоята красота!»“

12. Защо униваши, душо моя, и защо се смущаваши? Уповавай се на Бога, защото аз още ще славя Него, моя Спасител и моя Бог.

41. Перифраза по Песен 1:3,9

21 Тук в изданието имаше печатна грешка (41:11). Позволих си да я поправя.

„«Царят те въведе в своя чертоз! Ще се радваме и ще ликуваме за тебе! Колко се украсиха твоите ланити – като гълъбци.»

3. Влечи ме, ще се затечем подире ти; - царят ме въведе в чертозите си, - ще се възхищаваме и ще се радваме с тебе, ще хвалим твоите милувки повече от вино. Заслужено те обичат! ... 9. Прекрасни са твоите ланити²² под висулките, твоята шия - с огърлиците;

42. Песен 4:7

„Ето, прекрасна си, мила моя, прекрасна си и петно няма на теб!“

7. Цяла си хубава, моя мила, и петно няма на тебе!

43. Перифраза по Песен 2:3, 5, 6

„Ето, ти не говориш само с телесен език, но по-ясно от тръбен звук възвестяваш с дела словото от Песните: «Закопнях и седнах под сянката му и плодът му е сладък за гърлото ми, защото изнемогвам от любов! Лявата му ръка е на главата ми, а дясната ме прегръща»

3. Възлюбената. Каквото е ябълка между горски гървета, това е моят възлюбен между момците. Под сянката ѝ обичам да седя, и плодовете ѝ са сладки за гърлото ми. 5. Подкрепете ме с вино, освежете ме с ябълки, защото изнемогвам от любов. 6. Лявата му ръка ми е под главата, а дясната ме прегръща.

44. Песен 4:8 (неточно)

„Затова и Женихът сладостно изрече: «Слез от Ливан, невесто, слез от Ливан!“

8. Слез с мене от Ливан, невесто, слез с мене от Ливан! бързай от връх Амана, от връх Семир и Ермон, от лъвски леговица, от леопардови планини!

45. В текста – «съботствувай с истинско съботствование» – изразът е свързан със значението на съботата в Стария завет и в по-късните автори се употребява в смисъл на вечен покой, вечно блаженство.

46. 1 Кор. 13:12

12. Сяга виждаме смътно като през огледало, а тогава - лице с лице; сега зная донейде, а тогава ще позная, както и бидох познам.

Този ред е от известния цитат за [любовта](#).

47. От «и запази от пагуба и коварство. . .» до «а на него – мирни дни. . .» текстът в Зографския препис и в цяла група преписи, възхождащи към него, е съкратен. В Зографския сборник той е само леко зачеркнат, така че гумите се четат ясно, а в другите – липсва. Възможно е този пасаж да е бил задраскан и от редактора на сборника, който да е сметнал, че пасажът свързва произведението с конкретен повод и е искал да му придаде по-общозначимо звучене.

22 [ланита](#) -гы ж (6) Ланита, страна на лице, буза, челюст
http://histdict.uni-sofia.bg/evtdict/evt_show/d_01354

За съжаление в чернобялото копие, с което разполагах, текстът не се чете, а в набрания от проф. Славова текст също липсва. Явно в цветна снимка се чете.

48. Както се вижда, житието е произнесено в храма «Света Петка» на Царевец. Това обаче не означава, че и мощите на светицата са били в тази църква. Погоре Патриарх Евтимий е категоричен – мощите са в църквата «Свети четиридесет мъченици». „И всички, дошли днес в честния ти храм, запази от зло и...”

Възможно е Житието да е било четено като проповед след литургията в деня на светицата. И днес има обичай житията да се четат по време на причастния канон, докато свещеникът се причастява след „Отче наш“ .

Благодарности

Още от зараждането на мисълта за това начинание беше ясно, че сам няма как да се справя. Различни хора ми помогнаха по един или друг начин за осъществяването на отделните стъпки и части от цялото.

Доц. Диана Атанасова не само ме насърчи да предприема това приключение. Тя бе неотклонно до мен през целия път до края, макар и на хиляди километри понякога, а сякаш минавах през горнило. И дано не таи упрек, заради разсеяността и твърдоглавието ми. Поклон и благодарност от сърце! Желая всекиму такъв учител!

На г-р. Гегана Ганева и проф. Татяна Славова – за набрания стар текст. Без него набирането от чернорелите ксерокопия, разделянето на гумите, проверките, които и сега ми се сториха безброй, а имам още грешки да поправам, биха отнели месеци. Благодаря!

На проф. Климентина Иванова, защото трябваше да спира на всяка дума, за да ми обяснява, защото нямам хилядите връзки между събития, личности и епохи като нея в главата си – имам много да чета. За разрешението да преиздам нейния превод. Поклон и благодарност!

Благодаря на брат Калистрат и отец Атанасий от Зографския манастир, които ми изпратиха цветна снимка на първата страница от ръкописа! В СУ достъпът до него е ограничен.

На Стефан Пеев – за българското начертание на буквите във Veleka, за новите стари букви в него. Труд – дарен на света! Поклон и благодарност!

Изказвам огромна благодарност на екипа, създаде и поддържащ текстовия корпус и речниците в [Cyrillomethodiana](#). Без дигитализираните документи и речниците там тази моя разработка би била невъзможна.

На проф. Бояджиев, защото се поинтересува какво пиша и се оказа, че мислим еднакво по много въпроси – значи съм на прав път. Благодаря!

На [Larry Wall](#), лингвиста, не програмиста – за [Perl](#). Благодаря!

Благодаря на жена ми, по-не-же ми е Божи дар и категорично ми забрани да я „пиша“ в благодарностите. И ето – не я „пиша“...

Използвана книжнина

- ЗС: поп Герасим, ПАНЕГИРИК (ЗОГРАФСКИ СБОРНИК) – Зогр. 107, 1375-1390
- Иванова 1986: Климентина Иванова, Стара българска литература. Том 4. Житиеписни Творби, София 1986
- Мирчева 2006: Елка Петрова Мирчева, Германов Сборник от 1358/1359г., София 2006
- Божилков, Кожухаров 1987: Иван Божилков и Стефан Кожухаров, Българската Литература и Книжнина през XIII век, София 1987
- Kałużniacki 1901: Emil Kałużniacki, Werke Des Patriarchen Von Bulgarien Euthimius, Wien 1901
- Mineva 2017: Evelina Mineva, The Byzantine Hagiographic And Hymnographic Texts On St Parasceve Of Epibatae Part One, Sofia 2017
- Иванов 1901-1970: Й. Иванов, Български Старини из Македония, София 1901
- Иванова 2008: Климентина Иванова, Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica (BHBS), София 2008
- Дворецки 1958: И. Х. Дворецкий, Древнегреческо-русский Словар, Москва 1958
- Мейендорф 2000: Протопресвитер Иоанн Мейендорф, История Церкви и восточно-христианская мистика, Москва 2000
- СП: , Книгите на Свещеното Писание на Вехтия и Новия Завет, София 1992
- БТР 1994: Любомир Андрейчин и колегия; Димитър Попов, Български Тълковен Речник, София 1994
- БСН 1987: Любен Нанов, Ани Нанова, Български Синонимен Речник, София 1987
- Лествица: Преподобни Йоан Лествичник, Лествица (стълба за духовен живот), 1982
- Лопухин: Александр П. Лопухин, Толковая Библия, или Комментарии на все книги Св. Писания Ветхого и Нового Завета : С иллюстрациями, в 12 т., Петербург
- Геров 4 1901: Найденъ Геровъ, РЪЧНИК НА БЪЛГАРСКИЯ ЯЗЫКЪ, Пловдив 1901

Мозаечна икона на св. Параскева от фронтоната на храм „Св. Параскева“, Бяла Слатина, Марио Беров, 2008

